

Hoe persoonlijk is werkloosheid?

Een onderzoek naar inter-individuele verschillen in de
beleving van werkloosheid.

Kim Peelman

Bachelorproef voorgedragen tot
het bekomen van het diploma van
Bachelor in de toegepaste
psychologie

Promotor: Guido Valkeneers
Academiejaar: 2009 – 2010

Hoe persoonlijk is werkloosheid?

Een onderzoek naar inter-individuele verschillen in de
beleving van werkloosheid.

Kim Peelman

Bachelorproef voorgedragen tot
het bekomen van het diploma van
Bachelor in de toegepaste
psychologie

Promotor: Guido Valkeneers
Academiejaar: 2009 – 2010

VOORWOORD

Toen ik aan de opleiding toegepaste psychologie begon, stond het voor mij vast dat ik zou afstuderen in de klinische richting. Beetje bij beetje leerde ik de richting arbeids- en organisatiepsychologie kennen en dacht ik 'Misschien zou dat toch iets voor mij zijn?'. Ik besloot mijn eerste stage te lopen in een uitzendkantoor. Uit deze stage heb ik ontzettend veel geleerd, maar één van de belangrijkste zaken dat ik eruit haalde is het kiezen voor arbeids- en organisatiepsychologie als afstudeerrichting.

De keuze voor het onderwerp van deze bachelorproef is tevens terug te vinden in de stage. Ik leerde omgaan met werklozen en heb gemerkt hoe moeilijk deze mensen het hebben tijdens hun zoektocht naar werk. Elke werkloze gaat anders om met zijn werkloosheid. De ene blijft ontzettend hard zoeken naar werk, de andere heeft de moed laten zakken. Toch wordt er in de dienstverlening naar werklozen toe weinig onderscheid gemaakt. Met deze bachelorproef tracht ik dan ook bij te dragen tot het besef dat er verschillen zijn in de beleving van werkloosheid. Al te vaak wordt er gedacht 'Die wil precies niet werken.' maar die persoon kan misschien via een extra gesprek weer gemotiveerd worden.

Het schrijven van deze bachelorproef is een proces met vallen en opstaan. Daartoe wil ik allereerst mijn promotor Guido Valkeneers bedanken. Hij volgde het proces steeds met dezelfde aandacht en enthousiasme en betekende zo een hele steun voor mij. Ook de studenten van het opleidingsonderdeel 'Statistiek I' verdienen een bedankje, zij maakten het immers mogelijk om ruim voldoende respondenten te verkrijgen. Tot slot wil ik ook mijn moeder, stiefvader, schoonouders en vriend bedanken, zij steunden me niet alleen tijdens de bachelorproef maar zij betekenden gedurende de hele opleiding een ware steun en stimulans voor mij. Dankzij hen had ik nooit het gevoel er alleen voor te staan. Het schrijven van deze Bachelorproef betekent voor mij niet alleen het afronden van de voorbije drie jaar, maar is tevens een start en stimulans voor het begin van een masteropleiding.

Kim Peelman
Mechelen
4 maart 2010

SAMENVATTING

Zowel 'werkloosheid' als 'persoonlijkheid' zijn begrippen die onder de mensen leven en in de loop van de jaren steeds populairder geworden zijn. In deze bachelorproef wordt geprobeerd een verband te leggen tussen deze twee begrippen. Het onderzoek omvat twee onderzoeksvragen: 1: 'Bestaat er een verband tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid?' 2: 'Bestaat er een verband tussen de beleving van werkloosheid en socio-demografische gegevens?'. Bij de eerste onderzoeksvraag wordt als hypothese gesteld dat er een verband bestaat tussen de beleving van werkloosheid en één of enkele dimensies van de Big Five. Bij de tweede onderzoeksvraag worden vijf hypothesen gesteld: H1: Er bestaat een verband tussen de beleving van werkloosheid en de werkloosheidsduur. H2: Mannen beleven werkloosheid negatiever dan vrouwen. H3: Er bestaat een verband tussen de beleving van werkloosheid en leeftijd. H4: Bedienden beleven werkloosheid positiever dan arbeiders. H5: Lagergeschoolden beleven werkloosheid negatiever dan hogergeschoolden.

Voor het onderzoek werd een vragenlijst afgenomen bij 217 werklozen. Deze vragenlijst bestaat uit drie delen. Het eerste deel is zelf opgesteld en heeft betrekking tot de beleving van werkloosheid, het tweede deel meet de persoonlijkheidsdimensies van de Big Five aan de hand van de NEO-FFI en het derde deel peilt naar verscheidene socio-demografische gegevens.

Aan de hand van een multiële regressieanalyse worden de onderzoeksvragen beantwoord en de hypothesen getoetst. Uit de resultaten blijkt dat er een verband bestaat tussen de beleving van werkloosheid en Neuroticisme. Er is ook een verband gevonden tussen de beleving van werkloosheid en werkloosheidsduur. Dit verband is niet lineair, in die zin dat de beleving van werkloosheid bij een werkloosheidsduur tussen 6 en 12 maanden negatiever is dan bij een werkloosheidsduur die korter of langer is. De overige hypothesen werden verworpen. Naast het toetsen van de hypothesen worden ook nieuwe verbanden gezocht. Zo bestaat er een positief verband tussen de beleving van werkloosheid en taalvaardigheid Frans.

In de discussie ten slotte worden de onderzoeksresultaten gelinkt aan vorig onderzoek, worden beperkingen van dit onderzoek besproken en suggesties gedaan voor verder onderzoek.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	III
SAMENVATTING	IV
INHOUDSTAFEL	V
LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN	VII
1. INLEIDING	1
1.1 Werkloosheid	3
1.1.1 Definitie niet-werkende werkzoekenden (NWWZ)	3
1.1.1.1 <i>Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag</i>	4
1.1.1.2 <i>Schoolverlaters</i>	4
1.1.1.3 <i>Vrij ingeschrevenen</i>	4
1.1.1.4 <i>Restgroep</i>	4
1.1.2 Indeling van werklozen	5
1.1.2.1 <i>Fasentheorie</i>	5
1.1.2.2 <i>Typologieconstructie van werklozen</i>	6
1.1.2.3 <i>Mentale incongruentietheorie</i>	8
1.1.3 Het deprivatiemodel.....	9
1.2 Persoonlijkheid.....	10
1.2.1 Extraversie (E)	10
1.2.2 Altruïsme (A)	11
1.2.3 Consciëntieusheid (C)	11
1.2.4 Neuroticisme (N)	11
1.2.5 Openheid (O)	12
1.3 Onderzoeksvragen.....	13
2. METHODE	15
2.1 Deelnemers	15
2.2 Materiaal	17
2.3 Procedure	19
2.4 Data-analyse	19

3. RESULTATEN	20
3.1 Betrouwbaarheid van de schalen	20
3.1.1 Schaal: beleving van werkloosheid.....	20
3.1.2 Schalen: persoonlijkheidsdimensies	20
3.2 Oppervlakteanalyse	21
3.2.1 Beleving van werkloosheid	21
3.2.2 Persoonlijkheidsdimensies	23
3.3 De analyse van de onderzoeksvragen	27
3.2.1 Controle voorwaarden van de analyse	27
3.2.2 Multipele regressie.....	29
4. DISCUSSIE	35
4.1 Bespreking onderzoeksresultaten	35
4.1.1 Opvallendheden uit oppervlakteanalyse	35
4.1.2 Beantwoorden onderzoeksvragen	36
4.1.2.1 <i>Beleving van werkloosheid VS persoonlijkheid</i>	36
4.1.2.2 <i>Beleving van werkloosheid VS socio-demografische gegevens...</i>	37
4.2 Beperkingen	39
4.3 Slotwoord	40
LITERATUURLIJST.....	41
BIJLAGEN.....	45

LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Aantal niet-werkende werkzoekenden Vlaams Gewest; 2005-2009 (VDAB, 2010b)</i>	1
<i>Figuur 2: Histogram schaal beleving van werkloosheid</i>	23
<i>Figuur 3: Histogram schaal Neuroticisme</i>	24
<i>Figuur 4: Histogram schaal Extraversie</i>	25
<i>Figuur 5: Histogram schaal Openheid</i>	25
<i>Figuur 6: Histogram schaal Altruïsme</i>	26
<i>Figuur 7: Histogram schaal Consciëntieusheid</i>	26
<i>Figuur 8: Histogram residuen</i>	28
<i>Figuur 9: Normal Probability Plot</i>	28
<i>Figuur 10: Spreidingsdiagram van residuen</i>	29
<i>Figuur 11: Verband werkloosheidsduur en beleving van werkloosheid</i>	37

Lijst van tabellen

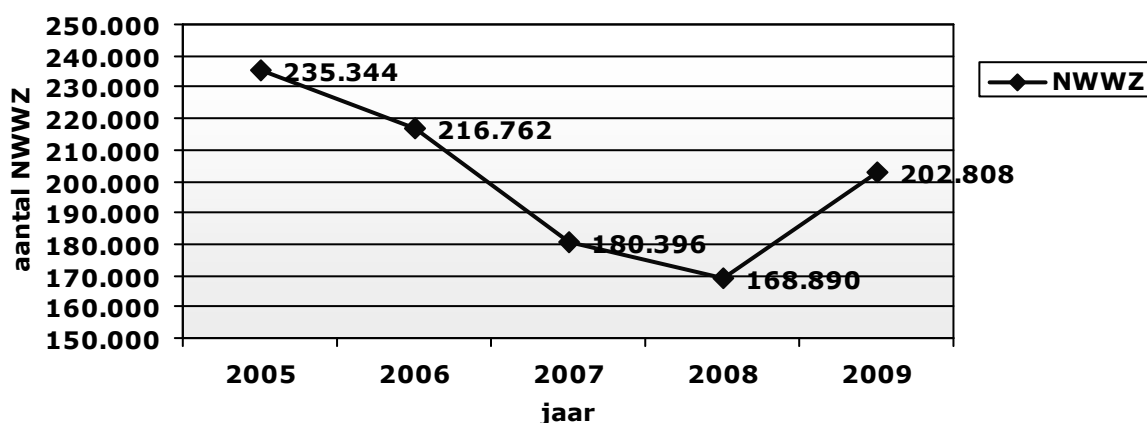
Tabel 1	
<i>Typologie van individuele aanpassingsvormen volgens Merton (1967, zie Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998)</i>	7
Tabel 2	
<i>Een psychosociale typologie van langdurig werklozen (De Witte & Hooge, 1995)</i>	7
Tabel 3	
<i>Duur van de werkloosheid</i>	15
Tabel 4	
<i>Aantal maal gesolliciteerd voor laatste job</i>	16
Tabel 5	
<i>Opleidingsniveau</i>	16
Tabel 6	
<i>Taalvaardigheid (Nederlands, Frans, Engels)</i>	17
Tabel 7	
<i>Stellingen beleving van werkloosheid</i>	18
Tabel 8	
<i>Betrouwbaarheidscoëfficiënten</i>	21

Tabel 9	
<i>Antwoordanalyse beleving van werkloosheid</i>	22
Tabel 10	
<i>Statistische maten bij de schaal 'beleving van werkloosheid'</i>	23
Tabel 11	
<i>Statistische maten bij de schalen van persoonlijkheid</i>	24
Tabel 12	
<i>Verklaarde variantie in de beleving van werkloosheid (alle variabelen)</i>	30
Tabel 13	
<i>Variante-analyse – ANOVA (alle variabelen)</i>	30
Tabel 14	
<i>Regressiecoëfficiënten (afhankelijke variabele: beleving_wh)(alle variabelen)</i>	31
Tabel 15	
<i>Verklaarde variantie in de beleving van werkloosheid (enkel de significante variabelen)</i>	32
Tabel 16	
<i>Variante-analyse – ANOVA (enkel de significante variabelen)</i>	33
Tabel 17	
<i>Regressiecoëfficiënten (afhankelijke variabele: beleving_wh)(enkel de significante variabelen)</i>	33

1. INLEIDING

Werkloosheid en persoonlijkheid zijn de dag van vandaag beide 'hot topics'. Het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) in Vlaanderen is het afgelopen jaar sterk gestegen. In 2009 steeg de gemiddelde werkloosheid met 20.1% ten opzichte van 2008 (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding [VDAB], 2010a). Figuur 1 brengt de evolutie van de werkloosheid van 2005 tot 2009 in kaart. Hieruit is duidelijk af te leiden dat sinds 2008 een sterke stijging plaatsvindt in het aantal werklozen. VDAB (2010a) wijt deze werkloosheidsevolutie in 2009 aan de 'dramatische verslechtering van de wereldeconomie in de loop van 2008'.

Figuur 1: Aantal niet-werkende werkzoekenden Vlaams Gewest; 2005-2009 (VDAB, 2010b)

Deze cijfers, in combinatie met de vele media-aandacht, maken dat mensen zich steeds bewuster worden van het bestaan van werkloosheid en dat ze er ook steeds meer mee bezig zijn. Werkloosheid wordt realistischer doordat vele mensen, indien ze zelf hun job al behouden, iemand in hun omgeving kennen die daar niet in slaagt. Het verliezen van de job lijkt iedereen te kunnen overkomen. In 2000 bleek uit onderzoek van De Witte (2000, zie De Witte, 2006) dat tussen 5% en 7% van de Vlamingen kampt met jobonzekerheid. Recent voerde Jobat (2009) een onderzoek bij 3483 Vlamingen naar de 'angst om je job te verliezen'. Aan een groep werkenden (n=2891) werd gevraagd hoe hoog zij de kans inschatten dat ze binnen de 12 maanden hun job verliezen. De werkende schat deze kans gemiddeld op 29%.

Bovendien heeft werkloosheid een duidelijke impact op het psychisch welzijn. Hooge (1994, zie De Witte, 1994) voerde een Vlaams onderzoek bij kortdurig werklozen naar hun psychisch welzijn. Hieruit bleek dat maar liefst 46% van de werklozen een problematisch laag niveau van psychisch welzijn vertoonde. Zij scoorden immers boven de kritische grens op de 'General Health Questionnaire', wat betekent dat ze een vergrootte kans hebben op het ontwikkelen van een psychiatrische stoornis (De Witte, 1994). De Witte (2003) vergeleek het welzijn van werkenden en werklozen met elkaar en kwam tot de conclusie dat werklozen, in vergelijking met werkenden, lager scoren wat hun arbeidstevredenheid en geluksgevoelens betreft, terwijl ze tevens in mindere mate het gevoel hebben dat ze hun leven kunnen controleren.

Naast veranderingen in de werkloosheidsgraad zijn er ook enkele tendensen in de arbeidsmarkt. Vloeberghs (2009) bespreekt er enkele voor Nederland, maar deze zijn volgens hem in grote lijnen ook relevant voor België. Daarbij legt hij er de nadruk op dat de arbeidsmarkt elastisch is. Het aantal banen wordt zowel door de vraag als door het aanbod bepaald. Tevens legt hij de nadruk op de dynamiek van de arbeidsmarkt: vaak zijn er grote stromen van werknemers die in een bepaalde periode van job veranderen, vaak verdwijnt of ontstaat een relatief groot aantal banen gelijktijdig en vaak is er een groot aantal mensen dat hun job verliest maar daarna ook weer een nieuwe job vindt. Met de nadruk op deze twee aspecten formuleert Vloeberghs een aantal algemene trends. Zo stelt hij dat er sprake zal zijn van een toename qua variatie en diversiteit in het aanbod doordat de beroepsbevolking steeds gevarieerder wordt (etnisch gevarieerder, vrouwelijker en grijzer). Ook verwacht hij dat de vraag naar hogeropgeleide, competente en creatieve werknemers zal toenemen ten opzichte van de vraag naar lageropgeleiden. Toch zal er ook voldoende vraag blijven naar lageropgeleiden voor bijvoorbeeld persoonlijke dienstverlening en zorg. Vloeberghs stelt ook dat beloningsverschillen tussen hogeropgeleiden en lageropgeleiden in de toekomst zouden kunnen vergroten. Tevens is er een toename te verwachten in 'high performance'-arbeidsorganisaties. Dit zijn organisaties die minder hiërarchisch werken, werknemers meer autonomie en verantwoordelijk geven en hen afrekenen op hun prestaties. Nog een tendens bestaat erin dat het concept van 'baan voor het leven' verdwijnt.

Ook voor persoonlijkheid en individuele verschillen is de belangstelling doorheen de jaren gestegen. De term 'persoonlijkheid' levert via google circa 853.000 hits op. Persoonlijkheid is terug te vinden in de literatuur, bij films, in tal van tijdschriften, maar ook in organisaties wordt het begrip persoonlijkheid steeds vaker gebruikt bijvoorbeeld bij instroom en doorstroom.

Door het verband te leggen tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid enerzijds en tussen deze beleving en andere socio-demografische gegevens anderzijds, wordt getracht om bij te dragen aan de hulpverlening aan werklozen. Misschien hebben bepaalde groepen werklozen het moeilijker dan andere groepen en dan dienen deze groepen misschien ook intensiever begeleid te worden.

Alvorens dieper in te gaan op de keuze van de onderzoeksvragen, wordt een omschrijving gegeven van de begrippen persoonlijkheid en werkloosheid zoals ze in het onderzoek gebruikt worden.

1.1 Werkloosheid

Volgens Van Dale (2006) kent 'werk·loos·heid' twee betekenissen: 1. Het werkloos-zijn. 2. (als maatschappelijk verschijnsel) de toestand dat en de mate waarin er werklozen zijn. Omdat werkloosheid op zich zo'n grote groep werklozen omvat, wordt in het onderzoek enkel de groep Niet-Werkende Werkzoekenden (NWWZ) betrokken. Dit zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd in overeenstemming met de bepalingen van Eurostat (VDAB, n.d.). In Vlaanderen wordt het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. Het gaat om de toestand van deze dossiers op het einde van de maand.

Hieronder wordt eerst toegelicht welke werklozen als niet-werkende werkzoekenden beschouwd worden. Daarna worden enkele manieren besproken om werklozen aan de hand van hun beleving in te delen.

1.1.1 Definitie niet-werkende werkzoekenden (NWWZ)

Volgens VDAB (n.d.) kunnen NWWZ opgedeeld worden in vier groepen: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag, schoolverlaters, vrij ingeschrevenen en een restgroep. Deze groepen worden als volgt omschreven:

1.1.1.1 Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag

Deze groep is verplicht zich in te schrijven als werkzoekende voor een voltijdse betrekking en betreft:

- werklozen die voldoen aan de toelaatbaarheids- en toekenningvoorwaarden met betrekking tot volledige werkloosheidsuitkeringen, op basis van vroegere arbeidsprestaties;
- werklozen die voldoen aan de toelaatbaarheids- en toekenningvoorwaarden met betrekking tot wacht- of werkloosheidsuitkeringen op basis van gedane studies.

1.1.1.2 Schoolverlaters

Deze groep wordt ook wel eens 'de werkzoekenden in wachttijd' genoemd. Het gaat hier om jongeren die hun studies beëindigd hebben en die, naargelang hun leeftijd, een verplichte wachtperiode van 155, 233 of 310 werkdagen doorlopen, waarin zij als werkzoekende ingeschreven zijn en niet werken, alvorens op wachttuitkeringen of op werkloosheidsuitkeringen aanspraak te kunnen maken.

1.1.1.3 Vrij ingeschrevenen

Dit zijn werkzoekenden die geen recht op uitkeringen hebben, maar die zich als werkzoekende laten inschrijven. Ook de werknemers in vooropzeg die niet meer moeten presteren en volledig uitbetaald worden, worden in deze categorie ingeschreven. Wil de betrokkene zijn/haar inschrijving als werkzoekende handhaven dan moeten hij/zij dit om de drie maanden bevestigen.

1.1.1.4 Restgroep

Hier kunnen vier groepen onderscheiden worden:

- werkzoekenden ten laste van het OCMW: Personen die een vergoeding ten laste van het OCMW ontvangen en die op vraag van het OCMW als werkzoekende ingeschreven moeten blijven;
- werkzoekenden die door de federale overheidsdienst voor sociale zekerheid (dienst personen met handicap) erkend zijn als persoon met een handicap;

- werkzoekenden in deeltijds onderwijs: jongeren die aan de deeltijdse leerplicht onderworpen zijn en een wachttijd moeten doormaken terwijl ze als werkzoekende voor een deeltijdse dienstbetrekking zijn ingeschreven en niet werken;
- van het recht op uitkering uitgesloten werkzoekenden: werkzoekenden die uitgesloten zijn van werkloosheidsuitkeringen en die verplicht als werkzoekende moeten ingeschreven blijven gedurende de volledige duur van de uitsluiting.

1.1.2 Indeling van werklozen

Volgens Hoff en Jehoel-Gijsbers (1998) kunnen in het wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van werkloosheid twee benaderingswijzen worden onderscheiden: één waarbij het gaat om gevolgen voor de mentale gesteldheid en de individuele aanpassingsreacties van de werkloze enerzijds, en een andere waarbij het gaat om de gevolgen voor de sociale positie, de leefsituatie van de werkloze anderzijds. Daar dit exploratief onderzoek zich richt tot de beleving van werkloosheid, wordt enkel de eerste benadering besproken. Aan deze eerste benadering is in onderzoek invulling gegeven door middel van de fasentheorie, typologieconstructie van werklozen en de mentale incongruentietheorie (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998). Hieronder worden deze theorieën achtereenvolgens kort besproken.

1.1.2.1 Fasentheorie

De fasentheorie gaat ervan uit dat een werkloze een werkloosheidsproces doormaakt, waarbij hij of zij achtereenvolgens verschillende fasen in psychische gesteldheid doorloopt (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998).

Volgens Hoff en Jehoel-Gijsbers (1998) wordt Jahoda min of meer als de grondlegger van de fasentheorie gezien. Eisenberg en Lazarsfeld (1938) geven de volgende omschrijving van de door Jahoda ontwikkelde fasen:

- eerst is er sprake van de *ongebroken* werkloze. Deze is nog actief en ondernemend en niet ontevreden met zijn of haar situatie. Hij/zij verwacht snel weer werk te vinden;
- vervolgens is er sprake van *terugtrekking* (resignatie). Dit uit zich onder andere in een beperking van de behoeften, het niet langer plannen maken voor de toekomst en zich ontevreden voelen met de situatie;

- daarop volgt het stadium van de *lusteloosheid*, de *apathie*, wat zich onder meer kenmerkt door het verliezen van de moed en het onverschillig worden voor de werkloosheid;
- ten slotte breekt dan het stadium aan van de *nood*, van de *ellende*. Er is geen hoop meer, maar verbittering, haat, woede-uitbarstingen, somberheid als allesoverheersend gevoel, vlucht in de alcohol en veelvuldig denken over zelfmoord.

Volgens Hayes en Nutman (1981, zie Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998) bestaat het werkloosheidsmodel uit drie algemene fasen: shock en verlamming, depressie en terugtrekking en uiteindelijke aanpassing aan de situatie.

Over het algemeen besluit De Witte (1993) dat het psychisch welzijn van de werkloze in een eerste periode sterk daalt, om vervolgens te stabiliseren op een lager niveau. Na een periode van enkele jaren kan er zich een lichte verbetering voordoen, of blijft het welbevinden schommelen rond een lagere waarde. De stabilisatie van het psychisch welzijn kan worden geïnterpreteerd als het gevolg van een 'aanpassingsproces' (De witte, 1993). Dit 'aanpassingsproces' houdt volgens hem aanpassing aan de rol van werkloze, verwijdering van de arbeidsmarkt, daling van de ingeschatte kans op werk, afzwakking van het belang van betaalde arbeid, evolutie van de offerbereidheid en/of afname van de sollicitatiefrequentie in.

1.1.2.2 Typologieconstructie van werklozen

In het onderzoek van de tweede helft van de jaren tachtig en begin jaren negentig is veelvuldig getracht om binnen de grote groep van werklozen subgroepen te ontdekken, waarbij er binnen elke subgroep sprake is van een min of meer gelijke reactiewijze (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998).

Merton (1967, zie Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998) heeft een typologie van individuele aanpassingsreacties ontwikkeld, die gebaseerd is op een combinatie van het feit of de werkloze het eens is met de algemene culturele doelen die de samenleving stelt (*culturally defined goals*) en van het feit of de werkloze gebruik maakt van sociaal aanvaarde middelen (*institutionalized means*) om aan die cultureel-bepaalde doelen te voldoen. Hij komt zo tot vijf individuele aanpassingsreacties. Tabel 1 geeft een schematische weergave van deze vijf typen. 'Conformisten' zijn werklozen die actief zoeken naar werk via gangbare middelen zoals solliciteren en scholing. De

'retraitisten', daarentegen, streven niet langer naar arbeid. Zij hebben zich teruggetrokken van de arbeidsmarkt en zoeken niet meer naar werk. De 'ritualisten' streven ook niet meer naar arbeid, maar ze blijven wel solliciteren, om zo de regels van de samenleving te volgen. Vervolgens zijn er de 'innovatieven', deze vinden het hebben van betaald werk belangrijk, maar ze wijzen de middelen die gangbaar zijn af. Ten slotte zijn er de 'rebellien', dit zijn werklozen die andere dingen doen dan betaald werk (bv. vrijwilligerswerk). Zij wensen niet mee te doen aan wat zij de consumptiemaatschappij noemen (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998).

Tabel 1

Typologie van individuele aanpassingsvormen volgens Merton (1967, zie Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998)

Type	culturele doelen	aanvaarde middelen
conformisme	+	+
retraitisme	-	-
ritualisme	-	+
innovatie	+	-
rebellie	±	±

Legende: + = aanvaarding van culturele doelen, aanvaarde middelen
 - = afwijzing van culturele doelen, aanvaarde middelen
 ± = afwijzing van doelen/middelen en daarvoor in de plaats stellen van nieuwe doelen/middelen

Ook De Witte en Hooge (1995) onderscheiden verschillende reacties op werkloosheid. Zij onderscheiden vijf types die van elkaar verschillen op basis van de betrokkenheid op werk, het zoekgedrag en de beleving van werkloosheid. Tabel 2 geeft een overzicht van deze typen.

Tabel 2

Een psychosociale typologie van langdurig werklozen (De Witte, & Hooge, 1995)

Type	Betrokkenheid op arbeid	Zoekgedrag	Beleving werkloosheid
Optimisten	±	+	±
Wanhopigen	+	+	--
Ontmoedigden	+	±	-
Aangepasten	+	-	+
Teruggetrokkenen	+	--	+

Ten eerste onderscheiden De Witte en Hooge (1995) de 'optimisten', deze groep hecht enig belang aan het hebben van werk en gaan dan ook actief op zoek naar werk. Tevens hebben ze vrij een positieve instelling en zien ze weinig problemen in de werkloosheid. Een tweede reactie is een reactie van de 'wanhopigen'. Werklozen met deze reactie voelen zich helemaal niet goed bij hun werkloosheid en zijn heel hard op zoek naar nieuw werk. Een volgende groep is de groep van de 'ontmoedigden'. In het begin zoeken deze werklozen actief naar werk, maar ze raken steeds meer ontmoedigd, zodat ze na een tijdje niet echt meer zoeken. Een vierde groep zijn de 'aangepasten', deze hebben zich dan met de werkloosheid verzoend, ze gaan dan ook niet echt meer op zoek naar werk. Ten slotte is er nog de groep van de 'teruggetrokkenen'. Deze werklozen hebben zich vrijwillig van de arbeidsmarkt afgesloten en zijn niet op zoek naar werk. Zij hebben geen probleem met hun status als werkloze. Hooge en De Witte (1996) deden verder onderzoek naar deze laatste groep. Uit hun onderzoek kwam naar voren dat 'de teruggetrokkenen' uit twee groepen bestaan. Allereerst is er sprake van de 'tijdelijke teruggetrokkenen', dit is de overgrote meerderheid binnen dit profiel. Deze tijdelijke teruggetrokkenen vinden na verloop van tijd terug werk. Daarnaast is er een kleinere groep 'permanente teruggetrokkenen', deze blijven over een periode van meer dan drie jaar het weinig arbeidsmarktgericht profiel van dit type behouden.

1.1.2.3 Mentale incongruentietheorie

Wanneer een persoon in een situatie verkeert die niet is zoals hij of zij wenst gaat deze persoon incongruentie ervaren. Hij zal dan proberen die incongruentie te reduceren. Dit kan op twee mogelijke manieren. Enerzijds kan de persoon de situatie proberen te veranderen (gedragsverandering) en anderzijds kan de persoon zijn verwachtingen of normen aanpassen aan de situatie (normverandering). Toegepast op werkloosheid betekent dit dat een werkloze bij de eerste optie (de situatie veranderen) actief op zoek zal gaan naar werk, terwijl hij bij de tweede optie (zijn verwachtingen/normen veranderen) het hebben van een job minder belangrijk gaat vinden. Wanneer de werkloze het hebben van een job belangrijk blijft vinden maar er niet in slaagt een job te vinden, blijft de incongruentie bestaan en zal er stress worden ervaren. Welke reactie optreedt is afhankelijk van de omstandigheden en van de reacties van de sociale omgeving (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998).

Hierboven is meermaals gebleken dat werkloosheid psychisch lijden veroorzaakt. Het latente deprivatiemodel probeert hier een verklaring voor te zoeken. In het volgende deel wordt hier even op in gegaan.

1.1.3 Het deprivatiemodel

Lagrou (1983, 1997) ontwikkelde een verklaringskader dat aansluit bij het 'latente deprivatiemodel' van Jahoda. Hierin legt hij er de nadruk op dat arbeid in de samenleving meerdere functies vervult. Allereerst biedt gaan werken een inkomen. Bij deze eerste functie is er sprake van een 'ruilverhouding'. In ruil voor een inkomen, dient de werkende zich in te zetten. Het inkomen en de inspanningen die nodig zijn om het te verwerven, zijn de 'manifeste', door iedereen zichtbare functies van werk. Minder zichtbaar zijn de 'latente' functies. Voor de werkenden zijn deze evident. Ze komen pas naar voren wanneer men werkloos wordt. Er vallen vijf belangrijke functies onder de latente functies. Ten eerste structureert arbeid het dagelijkse leven. Een tweede functie van arbeid bestaat erin dat gaan werken een mogelijkheid biedt tot het uitbouwen van sociale contacten buiten de gezinskring. Vervolgens laat arbeid toe om een aanzien en status te verwerven. Ten derde vergroot gaan werken de mogelijkheden tot zelfrealisatie. Arbeid biedt immers de mogelijkheden om de eigen kennis, ervaring en vaardigheden in te zetten en te ontwikkelen. Tot slot kan de werkende via arbeid een bijdrage leveren aan de ruimere samenleving. De mens heeft nood aan een zinvol 'levensproject' en wanneer dit wegvalt voelt men zich plots overbodig. Door het werkloos zijn, vallen ook al deze functies weg en dat veroorzaakt psychisch lijden.

Tot hier werden de belangrijkste aspecten van werkloosheid besproken. In het volgende onderdeel worden de persoonlijkheid en de persoonlijkheidsdimensies van de Big Five besproken. Daarbij wordt dieper ingegaan op de betekenis van een hoge of een lage score op de schalen.

1.2 Persoonlijkheid

De menselijke persoonlijkheid is bestudeerd vanuit verschillende invalshoeken. Zo is er ondermeer sprake van een psychoanalytische, een leertheoretische, een sociaal-cognitieve, een trektheoretische en een biologische invalshoek (Hetteema, 2002).

In dit exploratief onderzoek wordt vertrokken vanuit de trektheoretische benadering, meer bepaald de Big Five, voor het meten van persoonlijkheid. Trekken zijn stabiele persoonlijkheidskenmerken waarvan men aanneemt dat ze zich in het individu bevinden en die in verschillende omstandigheden een leidraad vormen voor zijn of haar gedachten en handelingen (Lafosse, 2006). Volgens de Big Five kunnen personen betekenisvol worden geclassificeerd naar hun scores op vijf trekdimensies. Deze dimensies zijn continu en lopen van het ene extreme naar het andere. Tot de Big Five behoren extraversie, altruïsme, consciëntieusheid, neuroticisme en openheid. Deze dimensies worden door Hoekstra, Ormel, en de Fruyt (2007) als volgt omschreven:

1.2.1 Extraversie (E)

Een hoge score op de schaal Extraversie (E-schaal) wordt behaald door mensen die zich graag in het gezelschap van anderen begeven en die houden van gezelligheid. Naast hun voorkeur voor gezelschap, voor groepsactiviteiten en publieke gebeurtenissen zijn extraverten ook assertiever, actiever en spraakzamer dan introverten. Verder zijn ze opgewekt van aard, houden ze van opwinding en spannende acties en zijn ze doorgaans goed gemutst, energiek en optimistisch. Mensen met een hoge score zijn tevens oplettend, alert en sterk op hun directe omgeving gericht.

Bij een lage score op de E-schaal spreekt men van introversie. Introverten zijn niet zozeer ongezellig maar eerder gereserveerd en afstandelijk, meer onafhankelijk dan onderdanig, eerder nadenkend dan sloom. Ze zijn ook niet boven gemiddeld ongelukkig, depressief, of pessimistisch, al zal men zelden bij hen euforie en een sterk optimisme aantreffen. Introverten zijn doorgaans niet verlegen of lijden niet aan sociale angst maar geven er vaak de voorkeur aan alleen te zijn. Hun aandacht is eerder intern gericht, op de eigen gevoelens, gedachten en bezigheden.

1.2.2 Altruïsme (A)

De schaal Altruïsme vertegenwoordigt de oriëntatie van het individu op ervaringen, belangen en doelen van anderen (Graziano & Eisenberg, 1997, zie Hoekstra et al., 2007). Door altruïsten wordt een persoonlijke relatie vaak vanuit de ander beleefd. Doorgaans zijn ze hulpvaardig, bescheiden, vriendelijk en geneigd tot samenwerken. Ze verplaatsen zich in de ander en bekijken de situaties (mede) vanuit het doel van de ander. Tevens geloven zij dat anderen ook geneigd zijn om hen te helpen wanneer dat nodig zou zijn.

Mensen die een lage A-score behalen zijn eerder antagonistisch en egocentrisch. Ze uiten hun afwijzing en agressie ten opzichte van anderen gemakkelijker dan mensen die hoog scoren en ze zoeken eerder het debat en de confrontatie met anderen. Hun instelling is eerder competitief dan coöperatief.

1.2.3 Consciëntieusheid (C)

Volhardend, ambitieus, gewetensvol en betrouwbaar zijn eigenschappen die de consciëntieuze persoon karakteriseren. Een persoon met een hoge score op deze schaal is doelgericht, goed georganiseerd en ziet het leven in termen van taken die vervuld moeten worden.

Een lage score op de C-schaal betekent niet dat deze mensen geen normen, waarden of idealen hebben, ze zijn alleen minder strikt en precies in het toepassen en nastreven ervan. Ze zullen eerder op een meer nonchalante, rommelige en ontspannen manier werken aan het bereiken van hun doelen en zullen zich er eerder bij neerleggen dat sommige doelen niet behaald kunnen worden.

1.2.4 Neuroticisme (N)

De schaal Neuroticisme contrasteert emotionele stabiliteit met emotionele labiliteit. De kans is groot dat mensen die een hoge score behalen op dit domein frequent negatieve gevoelens als angst, woede, frustratie, somberheid, schaamte, schuld, enzovoort ervaren. Ook maken mensen met een hoge score zich vaak zorgen, piekeren regelmatig en voelen zich relatief vaak ongelukkig of onveilig. De N-schaal omvat naast deze geneigdheid tot onwelbevinden ook het minder goed in staat zijn om met frustratie en stress om te gaan dan personen die laag scoren.

Laagscoorders op de N-schaal zijn emotioneel stabiel en moeilijk uit het lood te slaan. Ze hebben gewoonlijk een gelijkmatig humeur, zijn kalm en ontspannen en benaderen stresssituaties op een rustige manier. Zij ervaren evenzeer soms negatieve gevoelens, maar die houden hen minder lang bezig en ze kunnen die beter van zich afzetten.

1.2.5 Openheid (O)

Voor dit domein worden wel eens verschillende benamingen gegeven. Volgens Hoekstra et al. (2007) is de originele benaming van Costa & McCrae 'openheid voor ervaringen'. In alternatieve formuleringen van het Five Factor Model wordt de benaming 'Intellect of Culture' soms gebruikt. Mensen die hoog scoren op de O-schaal zijn nieuwsgierig, speels, flexibel en ze houden van nieuwe en onconventionele ideeën en beelden. Waarden die afwijken van de eigen waarden beschouwen ze welwillend en met nieuwsgierigheid. Open mensen verdragen ambiguïteit goed, intolerantie en rechtlijnigheid liggen hen niet. Ze conformeren zich niet bij voorbaat aan de beschikbare regels, schema's, gewoonten en uitgangspunten.

Mensen die laag scoren op Openheid neigen naar conventioneel gedrag en conservatieve opvattingen. Ze verkiezen het vertrouwde boven het nieuwe en breiden hun wereld niet verder uit dan nodig is voor de doelen die zij nastreven. Er zijn echter geen aanwijzingen dat personen die laag scoren op Openheid defensief zijn ingesteld. Het lijkt er veeleer op dat de reikwijdte en intensiteit van hun interesses en gedachten geringer zijn.

Tot zover de bespreking van de persoonlijkheidsschalen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksvragen en hypothesen. Bij het bespreken ervan wordt telkens verwezen naar de literatuur.

1.3 Onderzoeksvragen

Uit de stage van vorig academiejaar bij een uitzendkantoor is gebleken dat werklozen elk hun eigen manier hebben om met hun werkloosheid om te gaan. De ene zit vol goede moed en de andere durft zelfs niet meer te hopen op een job. Deze verschillen in beleving van werkloosheid blijken ook uit de verschillende indelingen van werklozen die hierboven besproken werden. Tevens is er in het verleden uit onderzoek gebleken dat er verschillen zijn in de beleving van werkloosheid op basis van verschillende factoren. De Witte (1994) biedt een overzicht van de belangrijkste resultaten.

Zo blijkt uit verschillende onderzoeken van bijvoorbeeld Hooge (1994, zie De Witte, 1994) en Artazcoz, Benach, Borrell, en Cortès (2004) dat mannen werkloosheid in sterkere mate als belastend beleefden dan vrouwen. Mannen voelden zich eenzamer, rapporteerden meer problemen met hun tijdsindeling en hun lichamelijke conditie, en vertoonden een lager niveau van psychisch welzijn. Vrouwen benadrukten ook vaker de positieve aspecten van werkloosheid.

Naast het verschil in geslacht zou ook leeftijd een rol spelen. Volgens De Witte (1986, 1988, zie De Witte 1994) blijkt het de middencategorie tussen 30 en 50 jaar te zijn, die in psychisch opzicht het zwaarst te lijden heeft onder werkloosheid. Oudere werklozen (boven 50 jaar) kunnen zich reeds voorbereiden op een nieuwe rol van pensionering. Jongeren (jonger dan 30 jaar) verliezen geen verworven rol, maar slagen er niet in om een positie op de arbeidsmarkt te verwerven. Daarom verlengen ze hun rol als jongere (De Witte, 1994).

Tot slot ervaren volgens De Witte (1994) arbeiders en lagergeschoolden werkloosheid als meer belastend dan bedienden en hogergeschoolden. Schaufeli (1992, zie De Witte, 1994) stelt bijvoorbeeld vast dat het psychisch welzijn van laaggeschoolde schoolverlaters daalt wanneer ze werkloos worden, terwijl dat van hogergeschoolde schoolverlaters niet door hun werkloosheid wordt beïnvloed. De Witte (1994) probeert voor dit laatste verband diverse redenen te zoeken. Allereerst beleven lagergeschoolden de financiële achteruitgang die werkloosheid met zich meebrengt als problematischer dan hogergeschoolden (Ter Huurne, 1985, zie De Witte, 1994). Ten tweede zijn volgens De Witte (1990, zie De Witte, 1994) lagergeschoolden in sterkere mate op arbeid betrokken dan hogergeschoolden. Dit

komt doordat het 'traditionele arbeidsethos' bij hen in sterkere mate leeft. Vanuit hun traditionelere visie op arbeid worden alternatieven voor betaald werk tevens als minder aanvaardbaar beschouwd.

Het is moeilijk om met al deze mensen op de gepaste manier om te gaan en ze de gepaste 'hulp' te bieden tijdens hun zoektocht. Men dreigt wel eens te vervallen in 'standaardprocedures' waardoor bij sommige werklozen al snel ongenoegen zal blijken.

Uit interesse voor de verschillen in beleving van de werkloosheid, gecombineerd met interesse in persoonlijkheid, wordt een exploratief onderzoek gevoerd met als eerste onderzoeksvraag 'Bestaat er een relatie tussen de beleving van werkloosheid bij NWWZ en persoonlijkheid?'. De tweede onderzoeksvraag luidt: 'Bestaat er een relatie tussen de beleving van werkloosheid bij NWWZ en andere socio-demografische gegevens'.

Uit onderzoek blijkt dat persoonlijkheidskenmerken een rol spelen bij de reactie op werkloosheid. Individuen met een hoger zelfwaarde gevoel en emotioneel stabiele personen blijken minder problemen te ondervinden met hun werkloosheid (Schaufeli, 1989). Bij de eerste onderzoeksvraag wordt er dus wel degelijk een verband verwacht tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid.

Wat de tweede onderzoeksvraag betreft, kunnen vijf hypothesen worden geformuleerd op basis van onderzoeken die hierboven omschreven werden. Ten eerste wordt er een verband verwacht tussen de beleving van werkloosheid en de werkloosheidsduur. Daarnaast kan ook worden verwacht dat de beleving van werkloosheid negatiever zal zijn bij mannen dan bij vrouwen. Als derde hypothese kan worden gesteld dat er een verband bestaat tussen de beleving van werkloosheid en leeftijd. De vierde hypothese stelt dat bedienden een positievere beleving hebben van werkloosheid dan arbeiders. Als vijfde hypothese, ten slotte, kan worden gesteld dat lagergeschoolden een negatievere beleving hebben van werkloosheid.

2. METHODE

2.1 Deelnemers

Dit onderzoek richt zich tot NWWZ binnen de leeftijdsgrenzen van 18 tot 60 jaar. Omdat een steekproefkader niet beschikbaar was en bijgevolg dus geen aselechte steekproef kon getrokken worden, werd geopteerd voor een gemakkelijke steekproef. De steekproef bestaat uit 217 respondenten waarvan 48% mannen en 52% vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 37.10 jaar met een standaarddeviatie van 10.30 jaar. Van deze respondenten zoekt 35% een job met arbeiderstatuut en 62% een job met bediendestatuuut.

Tabel 3 geeft een overzicht van de duur van de werkloosheid van de respondenten. De duur van de werkloosheid varieert van minder dan één maand tot langer dan één jaar. Het grootste aantal (43%) is één tot zes maanden werkloos, 28% is langer dan één jaar werkloos, 16% is zes tot twaalf maanden werkloos en 12% is minder dan één maand werkloos.

Tabel 3

Duur van de werkloosheid

Duur werkloosheid	frequentie	percentage	cumulatief percentage
Minder dan 1 maand	27	12.5	12.5
Eén tot 6 maanden	93	43.1	55.6
6 tot 12 maanden	35	16.2	71.8
Langer dan 1 jaar	61	28.2	100.0
Totaal	216		

Er werd ook gevraagd aan de deelnemers hoeveel maal ze reeds gesolliciteerd hebben sinds hun laatste job. Tabel 4 geeft de resultaten van deze variabele weer. Het grootste aantal (46.3%) heeft één tot vijf keer gesolliciteerd, 28.2% solliciteerde zes tot 20 keer, 15.3% solliciteerde meer dan 20 keer en 10.2% ten slotte solliciteerde nooit sinds zijn of haar laatste job.

Tabel 4
Aantal maal gesolliciteerd sinds laatste job

Aantal maal gesolliciteerd	frequentie	percentage	cumulatief percentage
Nooit	22	10.2	10.2
Eén tot 5 keer	100	46.3	56.6
6 tot 20 keer	61	28.2	84.7
Meer dan 20 keer	33	15.3	100.0
Totaal	216		

In tabel 5 wordt het opleidingsniveau in kaart gebracht van de deelnemers. Van de respondenten geeft 47% hoger secundair onderwijs aan als hoogst genoten opleiding, 23% lager secundair onderwijs, 18% bachelor, 9% master en 3% geeft lager onderwijs aan.

Tabel 5
Opleidingsniveau

Hoogst genoten opleiding	frequentie	percentage	cumulatief percentage
Lager onderwijs	6	2.8	2.8
Lager secundair onderwijs	49	22.8	25.6
Hoger secundair onderwijs	101	47.0	72.6
Bachelor	39	18.1	90.7
Master	20	9.3	100.0
Totaal	215		

Tabel 6 biedt een overzicht van de taalvaardigheid Nederlands, Frans en Engels. Wat het Nederlands betreft, geeft de meerderheid (88%) aan een zeer goede taalvaardigheid te hebben, 9.7% geeft goed aan, 1.4% geeft matig aan en 0.9% geeft aan een zwakke taalvaardigheid Nederlands te hebben. De taalvaardigheid Frans wordt door het grootste deel (34.9%) matig geacht, 29.8% acht zijn taalvaardigheid Frans zwak, 26.9% acht ze goed en 10.4% geeft aan zeer goed Frans te kunnen. Op taalvaardigheid Engels ten slotte, geeft 40.2% van de deelnemers aan deze taal goed te beheersen, 25.7% geeft een matige taalvaardigheid Engels weer, 24.8% geeft zeer goed aan en een minderheid (9.3%) geeft aan zwak te zijn op gebied van taalvaardigheid Engels.

Tabel 6
Taalvaardigheid (Nederlands, Frans, Engels)

Taalvaardigheid	frequentie	Percentage	cumulatief percentage
<i>Nederlands</i>			
Zeer goed	191	88.0	88.0
Goed	21	9.7	97.7
Matig	3	1.4	99.1
Zwak	2	0.9	100.0
Totaal	216		
<i>Frans</i>			
Zeer goed	22	10.4	10.4
Goed	57	26.9	37.3
Matig	74	34.9	72.2
Zwak	59	27.8	100.0
Totaal	216		
<i>Engels</i>			
Zeer goed	53	24.8	24.8
Goed	86	40.2	65.0
Matig	55	25.7	90.7
Zwak	20	9.3	100.0
Totaal	216		

2.2 Materiaal

Om de variabelen te meten werd gebruik gemaakt van een vragenlijst. Deze vragenlijst bestaat voor een deel uit zelfopgemaakte vragen (beleving van werkloosheid) en voor een deel uit een bestaande vragenlijst (persoonlijkheid). Een derde deel tracht de socio-demografische gegevens in kaart te brengen.

Het eerste deel bestaat uit een zelfopgestelde vragenlijst die peilt naar de beleving van de werkloosheid. De indeling van de reacties op werkloosheid van De Witte en Hooge (1995), evenals ervaringen uit stage fungeerden hiervoor als basis. In dit eerste deel worden zes stellingen geformuleerd. Tabel 7 geeft een overzicht van deze stellingen.

Tabel 7
Stellingen beleving van werkloosheid

Item- nummer	Stelling
1	Ik ben gemotiveerd om te solliciteren.
2	Ondanks mijn werkloosheid, houd ik er de moed in.
3	Gedurende mijn werkloosheid krijg ik te kampen met gevoelens van wanhoop.
4	Ik ben doorheen mijn zoektocht naar werk ontmoedigd geraakt.
5	Ik heb me met de werkloosheid verzoend.
6	Ik heb het gevoel dat ik voldoende gesteund word door de maatschappij.

De respondent dient op een likertschaal aan te geven in hoeverre hij of zij akkoord gaat met de stelling. Meer bepaald dient hij dit te doen op een vijfpuntenschaal waarbij 1 = helemaal oneens en 5 = helemaal eens. Van deze stellingen zijn sommigen positief geformuleerd en anderen negatief. Bij de berekening van de schaal dienen dus een aantal items gehercodeerd te worden.

Het tweede deel van de vragenlijst meet de persoonlijkheid. Hiervoor is gebruik gemaakt van de NEO-FFI. Deze vragenlijst is de verkorte versie van de NEO-PI en is gebaseerd op de Big Five. Volgens de COTAN-beoordeling van 1999 heeft de vragenlijst een voldoende betrouwbaarheid en validiteit (Evers, van Vliet-Mulder, & Groot, 2000). De NEO-FFI bestaat uit 60 items waarvan telkens 12 items (evenwichtig gespreid over de hele vragenlijst) een bepaalde dimensie van de Big Five meten. De vragenlijst bevat zowel positief als negatief geformuleerde items, waarvan er dus ook weer enkele gehercodeerd dienen te worden. Ook bij dit deel van de vragenlijst dient de respondent op een vijfpuntenschaal (1 = helemaal oneens, 5 = helemaal eens) aan te geven in hoeverre hij of zij akkoord gaat met de stelling.

Het derde deel van de vragenlijst ten slotte, bestaat uit een aantal vragen met betrekking tot socio-demografische gegevens. Hier worden de leeftijd, het geslacht, het statuut (bediende of arbeider), de taalvaardigheid (Nederlands, Frans en Engels), het opleidingsniveau, de duur van de werkloosheid en het aantal sollicitaties bevraagd.

2.3 Procedure

Van alle studenten die het opleidingsonderdeel Statistiek I volgen, kreeg 1/3 de opdracht om de vragenlijst af te nemen bij een willekeurige persoon uit de populatie NWWZ tussen 18 en 60 jaar. De enige beperking die ze kregen was dat het niemand mocht zijn dat bij hen inwoont, dit om te vermijden dat de steekproef uit gezinsleden van hogeschoolstudenten zou bestaan.

De vragenlijst werd bij de respondent ingeleid door vermelding van het doel van het onderzoek en de noodzaak van de medewerking van de NWWZ. Tevens werd een anonieme en vertrouwelijke verwerking gegarandeerd en werd er geduid op het belang van eerlijke antwoorden.

Na verzameling van alle gegevens werden deze ingevoerd in en verwerkt met het computerprogramma PASW Statistics van SPSS.

2.4 Data-analyse

Voor het berekenen van de schalen werd eerst een betrouwbaarheidsanalyse van de schalen (Neuroticisme, Extraversie, Openheid, Consciëntieusheid, Altruïsme en de beleving van werkloosheid) uitgevoerd door middel van het berekenen van Cronbach's Alfa. De schalen kunnen fungeren als diagnostische instrumenten voor zover een betrouwbaarheid van .60 of hoger gevonden wordt (Valkeneers & Vanhoomissen, 2009). Voor het berekenen van de schalen werden de betrokken items per schaal opgeteld, exclusief de missing values.

Nadat de schalen als voldoende betrouwbaar geacht worden, werd een oppervlakteanalyse uitgevoerd van de verschillende schalen. Dit om een betere kijk te krijgen op hoe de deelnemers de vragenlijst beantwoord hebben.

Tot slot volgt de analyse waarbij de onderzoeksvragen en hypothesen getoetst werden. Er werd gekozen voor een multi-pele regressieanalyse. Deze analyse maakt het mogelijk om het effect van elk van de onafhankelijke variabelen tegelijkertijd op de afhankelijke variabele te meten (De Pelsmacker & Van Kenhove, 2006). De afhankelijke variabele is de beleving van de werkloosheid en de onafhankelijke variabelen zijn de vijf persoonlijkheidsschalen en de socio-demografische gegevens.

3. RESULTATEN

Eerst worden de betrouwbaarheidsanalyses van de schalen besproken. Daarna wordt de oppervlakteanalyse van de schalen toegelicht, om ten slotte te eindigen met de bespreking van de multiële regressieanalyse.

3.1 Betrouwbaarheid van de schalen

Na het invoeren van de ruwe data werden een aantal schalen berekend. Hiervoor werden allereerst bepaalde items gehercodeerd, daarna werd een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd en ten slotte werden de items per schaal opgeteld.

3.1.1 Schaal: beleving van werkloosheid

Voor het berekenen van de schaal voor de beleving van de werkloosheid werden eerst de negatief gestelde items (items 3 en 4) gehercodeerd. Na betrouwbaarheidsanalyse werden vier items van de zes behouden (items één en vijf werden verwijderd) en door vervolgens deze vier items op te tellen bekomen we een score voor de beleving van de werkloosheid met Cronbach's alfa = 0.694. Deze betrouwbaarheidscoëfficiënt is samen met het aantal items terug te vinden in tabel 8.

3.1.2 Schalen: persoonlijkheidsdimensies

Bij het berekenen van de persoonlijkheidsdimensies werd gesteund op de handleiding van de NEO-FFI van Hoekstra et al. (2007). De betrouwbaarheidsanalyse werd uitgevoerd door per schaal de interne consistentie te bepalen van de items die de handleiding aangeeft per schaal. Tabel 8 geeft een overzicht van de verkregen betrouwbaarheidscoëfficiënten en het aantal items per schaal. Ook Hoekstra et al. (1996, zie Hoekstra et al., 2007) voerden onderzoek naar de betrouwbaarheid van de test. Bij vergelijking tussen hun coëfficiënten en diegene die bij dit onderzoek gevonden werden, kan worden opgemerkt dat de coëfficiënten uit dit onderzoek zich bevinden rond de bovengrens van die van het onderzoek van Hoekstra et al. (1996, zie Hoekstra et al., 2007). De Cronbach's alfa's die zij vonden schommelden van 0.80 tot 0.88 voor Neurotisme, van 0.73 tot

0.81 voor Extraversie, van 0.57 tot 0.76 voor Openheid, van 0.64 tot 0.70 voor Altruïsme en van 0.73 tot 0.81 voor Consciëntieusheid.

Tabel 8
Betrouwbaarheidscoëfficiënten

Schaal	Aantal items	Cronbach's alfa
Neuroticisme	12	0.823
Altruïsme	12	0.702
Extraversie	12	0.740
Consciëntieusheid	12	0.814
Openheid	12	0.746
Beleving van de werkloosheid	4	0.694

Al deze betrouwbaarheidscoëfficiënten onderstrepen de hoge mate van interne homogeniteit van de schalen. Alle items bleven dus behouden voor het berekenen van de schalen. Voor meer informatie over welke items precies werden opgeteld bij welke schaal wordt verwezen naar Bijlage II.

3.2 Oppervlakteanalyse

In eerste instantie werd een oppervlakteanalyse uitgevoerd. Daarbij werd gestart met de schaal 'beleving van werkloosheid'. Daarna werden de verschillende persoonlijkheidsschalen geanalyseerd aan de hand van histogrammen. Wat de platheid en de scheefheid bij deze verdelingen betreft, wordt er volgens Van Peet, Van den Wittenboer, en Hox (2004) gesproken van een scheve en/of gepiekte/platte verdeling indien de absolute waarde van de Kurtosis en/of Skewness tweemaal groter is dan de bijhorende standaardfout.

3.2.1 Beleving van werkloosheid

Voor de antwoordanalyse van de items voor de beleving van werkloosheid werden de frequenties berekend per item. Daarna werd een histogram opgesteld voor de totale score op deze schaal.

Tabel 9 geeft een overzicht van de reacties van de respondenten per item. Opvallend is dat bijna 80% het eens of helemaal eens is met de eerste stelling die stelt dat hij of zij gemotiveerd is om te solliciteren. Een kleine 15% antwoordt neutraal en slechts 5% is het met de stelling oneens of helemaal oneens. Op de laatste stelling, die peilt naar de steun van de maatschappij, antwoordde 40,7% neutraal, 19,4% was het eens of helemaal eens en 40% was het oneens of helemaal oneens. Ofschoon in Tabel 9 heel wat tendensen ontdekt kunnen worden, blijkt eveneens dat er heel wat diversiteit in de antwoorden bestaat. Met andere woorden: er bestaan individuele verschillen inzake de beleving van werkloosheid.

Tabel 9

Antwoordanalyse beleving van werkloosheid

item	helemaal oneens	oneens	neutraal	eens	helemaal eens
1. Ik ben gemotiveerd om te solliciteren.	0.9%	4.6%	14.8%	32.8%	46.8%
2. Ondanks mijn werkloosheid, houd ik er de moed in.	0.5%	4.7%	24.7%	41.9%	28.4%
3. Gedurende mijn werkloosheid krijg ik te kampen met gevoelens van wanhoop.	18.6%	26.0%	23.3%	24.2%	7.9%
4. Ik ben doorheen mijn zoektocht naar werk ontmoedigd geraakt.	10.2%	26.9%	28.7%	27.8%	6.5%
5. Ik heb me met de werkloosheid verzoend	36.6%	32.9%	15.3%	11.1%	4.2%
6. Ik heb het gevoel dat ik voldoende gesteund word door de maatschappij.	13.0%	26.9%	40.7%	15.7%	3.7%

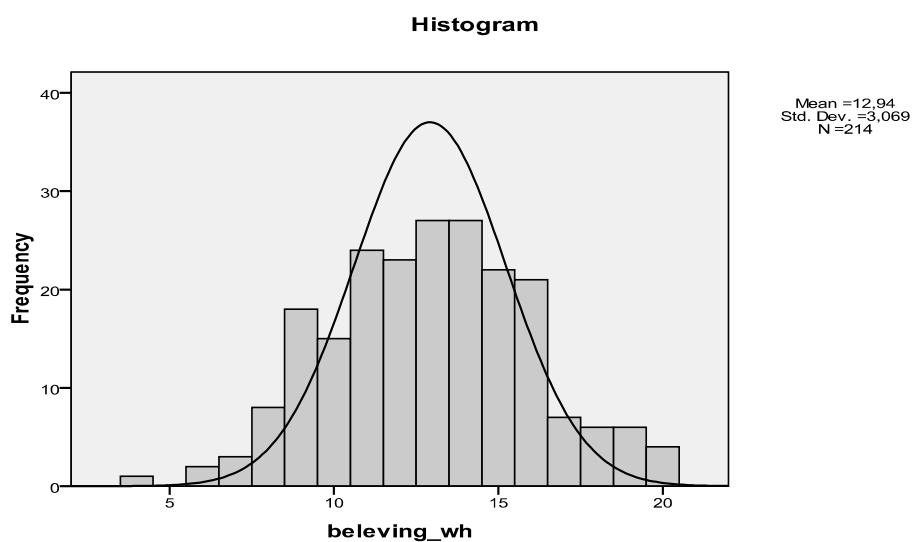
Het histogram van de schaal 'beleving van werkloosheid' is weergegeven in figuur 2. In tabel 10 zijn de statistische maten bij deze verdeling weergegeven. Het gemiddelde van de verdeling is 12.94 met een standaard deviatie van 3.069. De Skewness van deze verdeling is .027, deze wijst erop, in verhouding met de standaardfout van de Skewness (.166), dat de verdeling symmetrisch is. Wat de welving ten opzichte van de normale verdeling betreft, kan aan de hand van de waarde van de Kurtosis (-.241) en zijn standaardfout (.331) afgeleid worden dat de verdeling een normale welving heeft. In die zin kan worden vastgesteld dat de totaaluitslagen van de schaal 'beleving van werkloosheid' bij benadering een normale verdeling volgen.

Tabel 10

Statistische maten bij de schaal 'beleving van werkloosheid'

schaal	gemiddelde	Standaard-deviatie	minimum	maximum	Skewness	Std. Error of Skewness	Kurtosis	Std. Error of Kurtosis
Beleving van werkloosheid	12.94	3.069	4	20	.027	.166	-.241	.331

Figuur 2: Histogram schaal beleving van werkloosheid

3.2.2 Persoonlijkheidsdimensies

Daar een analyse op itemniveau te uitgebreid zou worden, werd geopteerd om de persoonlijkheidsdimensies enkel te analyseren aan de hand van een histogram per schaal.

Tabel 11 geeft de statistische maten weer bij de verdelingen van de schalen. Figuren 3, 4, 5, 6 en 7 geven telkens het histogram weer van de schalen. De verdelingen van de schalen worden telkens bij de bijhorende figuren besproken.

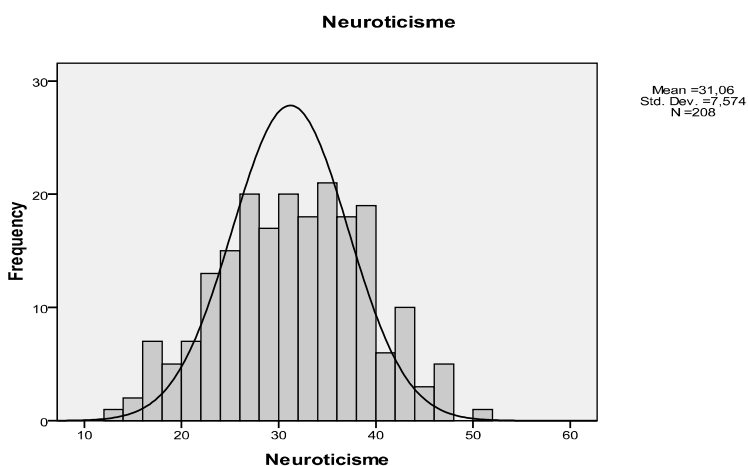
Tabel 11

Statistische maten bij de schalen van persoonlijkheid

schaal	gemiddelde	Standaard-deviatie	minimum	maximum	Skewness	Std. Error of Skewness	Kurtosis	Std. Error of Kurtosis
Neuroticisme	31.06	7.574	13	50	-.074	.169	-.437	.336
Extraversie	43.00	5.613	27	57	-.216	.167	-.121	.333
Openheid	36.99	6.468	19	54	.044	.167	-.161	.333
Altruïsme	42.96	5.358	30	57	-.152	.167	-.413	.333
Consciëntieusheid	44.81	6.208	25	60	-.307	.168	.418	.335

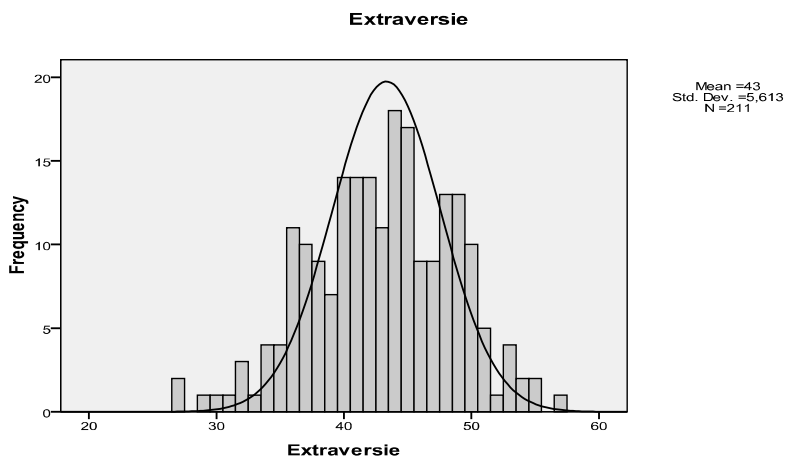
In figuur 3 wordt het histogram van de schaal Neuroticisme weergegeven. Zoals ook uit tabel 10 blijkt heeft deze schaal een gemiddelde van 31.06 met een standaarddeviatie van 7.574. Uit de Skewness (-.074) met standaardfout (.169) en de Kurtosis (-.437) met standaardfout (.336) kan worden afgeleid dat de verdeling van de uitslagen van Neuroticisme overeenkomt met een normale verdeling..

Figuur 3: Histogram schaal Neuroticisme

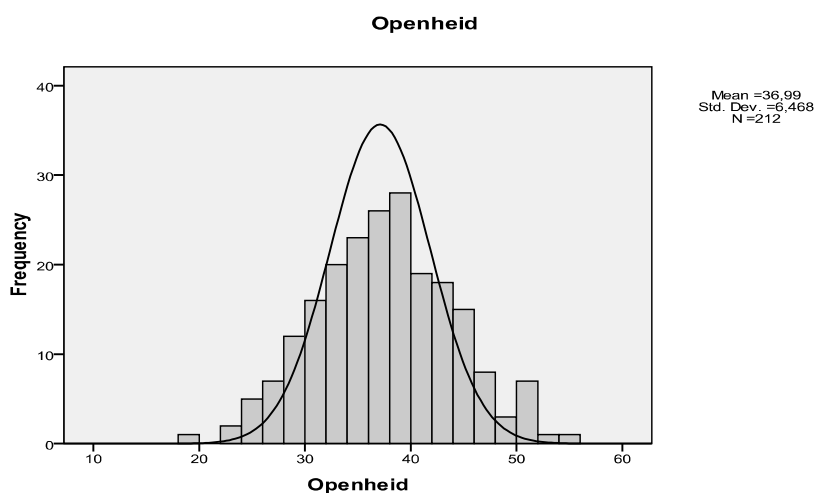
Figuur 4 geeft het histogram van de schaal Extraversie weer. Uit tabel 10 kan worden afgelezen dat deze schaal een gemiddelde heeft van 43 en een standaarddeviatie van 5.613. De skewness van $-.216$ ($SE_{skew} = .167$) en Kurtosis van $-.121$ ($SE_{kurt} = .333$) wijzen erop dat de verdeling redelijk goed overeenstemt met een normale verdeling.

Figuur 4: Histogram schaal Extraversie

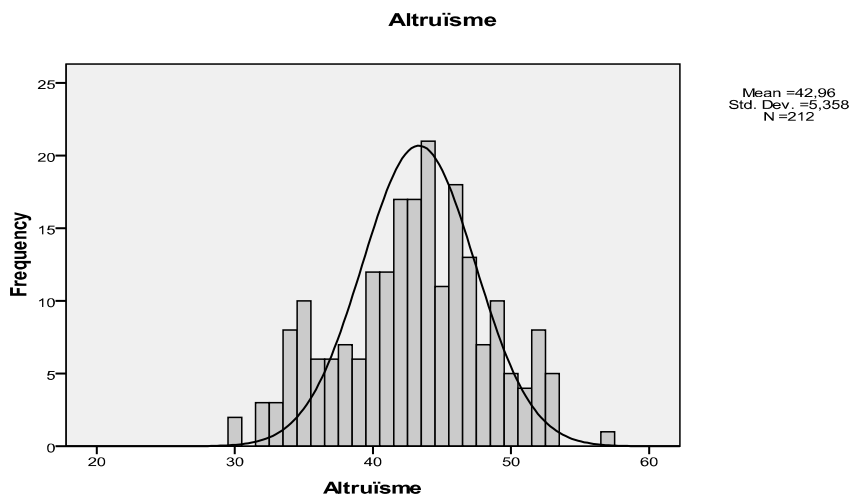
De verdeling van de schaal Openheid is terug te vinden in figuur 5. Het gemiddelde van deze schaal is 36.99 en de standaarddeviatie is 6.468. De verdeling van de uitslagen stemt redelijk goed overeen met een normale verdeling (Skewness= .044; $SE_{skew} = .167$ en Kurtosis= -.161; $SE_{kurt} = .333$).

Figuur 5: Histogram schaal Openheid

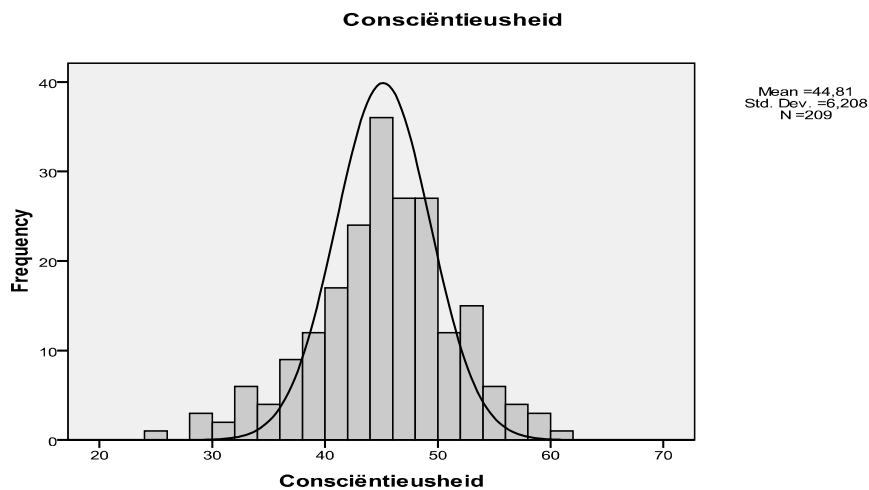
Figuur 6 geeft de verdeling van de persoonlijkheidschaal Altruïsme weer. In tabel 10 worden het gemiddelde ($M = 42.96$), de standaarddeviatie ($SD = 5.358$), de Skewness ($-.152$; $SE_{skew} = .167$) en de Kurtosis ($-.413$; $SE_{kurt} = .333$) weergegeven. Hieruit blijkt dat de verdeling niet noemenswaardig van een normale verdeling verschilt.

Figuur 6: Histogram schaal Altruïsme

De verdeling van de schaal Consciëntieusheid ten slotte is te zien in figuur 7. Deze verdeling heeft een gemiddelde van 44.81 en een standaarddeviatie van 6.208. Zoals uit tabel 10 af te lezen is, heeft de verdeling een Skewness van $-.307$ ($SE_{skew} = .168$) en een Kurtosis van $.418$ ($SE_{kurt} = .335$). Ook deze laatste verdeling stemt dus vrij goed overeen met een normale verdeling.

Figuur 7: Histogram schaal Consciëntieusheid

Hierboven werd duidelijk dat de verdelingen van al de gebruikte schalen als normaal verdeeld kunnen worden beschouwd. In een volgend onderdeel worden de onderzoeksvragen onderzocht.

3.3 De analyse van de onderzoeksvragen

Voor de exploratie van beide onderzoeksvragen (1. 'Bestaat er een relatie tussen de beleving van werkloosheid bij NWWZ en persoonlijkheid?' en 2. 'Bestaat er een relatie tussen de beleving van werkloosheid bij NWWZ en andere socio-demografische gegevens?') werd een multi-pele regressie analyse uitgevoerd waarbij alle variabelen samen in één model geplaatst werden. Dit met als doel de impact van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele te meten, met constanthouding van alle andere onafhankelijke variabelen. Dat alle variabelen samen in één model geplaatst worden, maakt ook dat we beide onderzoeksvragen tegelijkertijd onderzoeken.

Bij een multiple regressie gelden een aantal vooronderstellingen (De Vocht, 2009):

- alle variabelen hebben een interval- of ratioschaal. Als onafhankelijke variabelen mogen ook categoriale variabelen (dummies) gebruikt worden;
- het verband tussen de afhankelijke variabele Y en iedere onafhankelijke X is theoretisch causaal;
- het model is lineair;
- er is geen multicollineariteit;
- voor elke combinatie van waarden van de onafhankelijke variabelen bestaat er in de populatie een normale verdeling van Y-waarden, en al deze normale verdelingen hebben dezelfde variantie.

Alvorens de multi-pele regressie uit te voeren, is nagegaan of aan deze voorwaarden voldaan werd.

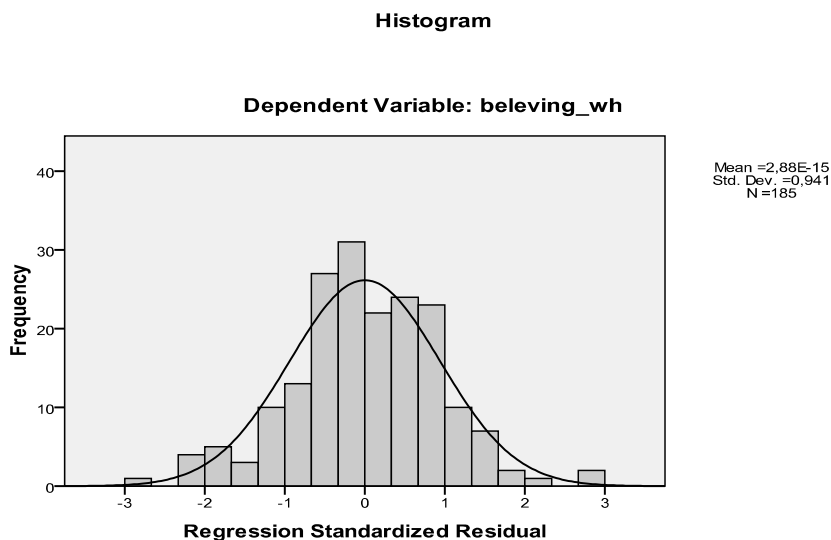
3.2.1 Controle voorwaarden van de analyse

Om aan de eerste voorwaarde te voldoen zijn de variabelen 'opleidingsniveau', 'werkloosheidsduur' en 'aantal sollicitaties' omgezet naar dummies.

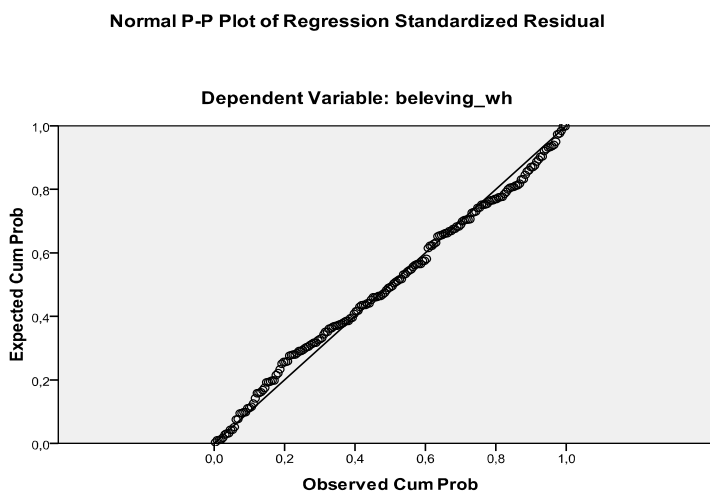
Aan de hand van een Histogram (figuur 8) en een Normal probability plot (figuur 9) werd nagegaan of de residuen normaal verdeeld zijn. Bij dit histogram en normal probability plot werd als afhankelijke variabele de beleving van werkloosheid aangegeven en als onafhankelijke variabelen de persoonlijkheidsschalen en andere

demografische aangeduid. Uit deze figuren blijkt dat de gestandaardiseerde residuen als normaal verdeeld kunnen beschouwd worden. De verdeling van de afhankelijke variabele volgt namelijk de vorm van de normale verdeling.

Figuur 8: Histogram residuen

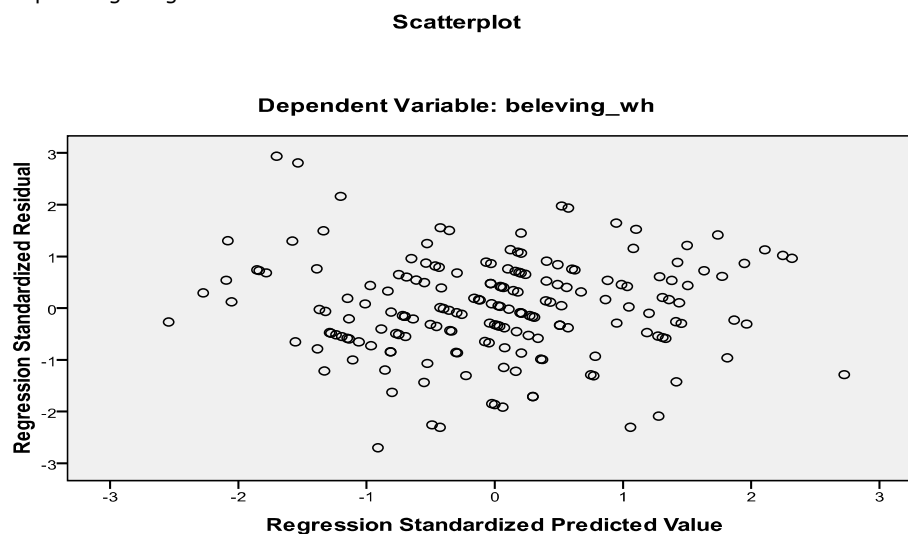

Figuur 9: Normal Probability Plot

Figuur 10 geeft het spreidingsdiagram van de residuen weer. Hieruit kan worden afgeleid dat het regressiemodel homoscedastisch is. De punten liggen immers evenwichtig rond de horizontale nullijn. Dit wil dus zeggen dat er voor elke combinatie van waarden van alle onafhankelijke variabelen X_i in de populatie een normale verdeling van Y -waarden met een constante variantie is. De residuen vertonen tevens geen duidelijk patroon, waaruit blijkt dat het regressiemodel lineair is.

Figuur 10: Spreidingsdiagram van residuen

De multicollineariteit ten slotte, werd nagegaan door de tolerantiewaarden te berekenen voor de mate waarin elke predictor afhangt van de andere predictoren. Dit is volgens Voeten en Van den Bercken (2003) een meer formele diagnostische procedure voor het nagaan van de multicollineariteit dan het berekenen van de bivariate correlatiecoëfficiënten van alle paren onafhankelijk variabelen. Volgens Voeten en Van den Bercken (2003) is de tolerantie voor een predictor X_j , de proportie variantie in X_j die niet kan worden verklaard op basis van de overige predictoren. Hele kleine toleranties, bijvoorbeeld kleiner dan 0.10, geven aanleiding tot bezorgdheid (Cohen et al., 2003, zie Voeten & Van den Bercken, 2003). Dit komt omdat bij lage tolerantiewaarden de 'Variance Inflation Factor' (VIF) groter wordt ($VIF = 1/\text{tolerantie}$). Wanneer de vierkantswortel uit VIF getrokken wordt, geeft dat getal de vermenigvuldigingsfactor weer op de standaardfouten van de regressiecoëfficiënten. Een kleinere VIF betekent dus een kleiner effect op de standaardfouten. De tolerantiewaarden binnen deze multipele regressie lopen van 0.248 tot 0.870. Er is dus geen reden tot bezorgdheid in verband met de multicollineariteit.

3.2.2 Multipele regressie

Zoals hierboven reeds vermeld werd een multipele regressie uitgevoerd waarbij alle variabelen samen in één model geplaatst werden. We kunnen zo de invloed van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele meten terwijl de overige onafhankelijke variabelen constant gehouden worden.

De afhankelijke variabele is de beleving van de werkloosheid en de onafhankelijke variabelen zijn Neuroticisme, Extraversie, Openheid, Altruïsme, Consciëntieusheid, leeftijd, geslacht, taalvaardigheid Nederlands/Frans/Engels, statuut, opleidingsniveau, duur van de werkloosheid en aantal sollicitaties.

Tabel 12 geeft een overzicht van de 'Model Summary' output van PASW. De determinatiecoëfficiënt R Square geeft aan dat ruim 40% van de variantie van de beleving van werkloosheid wordt verklaard door al deze onafhankelijke variabelen.

Tabel 12

Verklaarde variantie in de beleving van werkloosheid (alle variabelen)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.638 ^a	.407	.331	2.589

a. Predictors: (Constant), dumgesol6tot20, Extraversie, taalvaardigheid: Nederlands, dumhogsec, geslacht, dum6tot12mnd, Openheid, dumgesolnooit, bediende/arbeider statuut, dumlager, dummin1mnd, taalvaardigheid: Frans, leeftijd, Altruïsme, dumbach, taalvaardigheid: Engels, Consciëntieusheid, Neuroticisme, dum1tot6mnd, dumgesol1tot5, dumlagsec

In tabel 13 is de output van PASW gepresenteerd die leidt naar het toetsen van de significantie van het model. Deze variantie-analyse (ANOVA) geeft een F-waarde van 5,328 met een significantie van .000. Uit de F-toets blijkt dat het model, met een betrouwbaarheidsinterval van 95%, als geheel significant is ($p = 0.000 \leq 0.05$).

Tabel 13

Variantie-analyse - ANOVA^b (alle variabelen)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	749.631	21	35.697	5.328	.000 ^a
	Residual	1092.175	163	6.700		
	Total	1841.805	184			

a. Predictors: (Constant), dumgesol6tot20, Extraversie, taalvaardigheid: Nederlands, dumhogsec, geslacht, dum6tot12mnd, Openheid, dumgesolnooit, bediende/arbeider statuut, dumlager, dummin1mnd, taalvaardigheid: Frans, leeftijd, Altruïsme, dumbach, taalvaardigheid: Engels, Consciëntieusheid, Neuroticisme, dum1tot6mnd, dumgesol1tot5, dumlagsec

b. Dependent Variable: beleving_wh

Tabel 14 presenteert een gedetailleerd overzicht van de regressiecoëfficiënten. Deze tabel geeft aan dat, indien alle onafhankelijke variabelen gecombineerd zijn, er een significante invloed is op de beleving van werkloosheid van Neuroticisme ($t = -5.925$; $p = .000 \leq 0.05$), taalvaardigheid Frans ($t = -2.413$; $p = .017 \leq 0.05$) en de dummie van 6 tot 12 maanden werkloosheidsduur ($t = -2.720$; $p = .007 \leq 0.05$).

Tabel 14

Regressiecoëfficiënten (afhankelijke variabele: beleving_wh)(alle variabelen)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	19.676	3.833		5.134	.000
	Neuroticisme	-.193	.033	-.466	-5.925	.000
	Extraversie	.015	.043	.026	.345	.731
	Openheid	.006	.034	.012	.174	.862
	Altruïsme	.026	.044	.043	.596	.552
	Consciëntieusheid	.011	.042	.022	.269	.789
	Leeftijd	-.020	.024	-.063	-.818	.414
	Geslacht	-.411	.444	-.065	-.926	.356
	Taalvaardigheid NL	-.504	.564	-.061	-.894	.373
	Taalvaardigheid FR	-.577	.239	-.174	-2.413	.017
	Taalvaardigheid ENG	.126	.277	.036	.457	.648
	Statuutbediende/arbeider	-.014	.016	-.054	-.842	.401
	Dumlager	.333	1.449	.017	.230	.818
	Dumlagsec	-0.64	.860	-.008	-.075	.940
	Dumhogsec	-.351	.765	-.056	-.459	.647
	Dumbach	-.255	.804	-.031	-.318	.751
	Dummin1mnd	-.054	.705	-.006	-.077	.938
	Dum1tot6mnd	-.573	.595	-.030	-.962	.338
	Dum6tot12mnd	-1.815	.667	-.200	-2.720	.007
	Dumgesolnooit	1.150	.786	.113	1.462	.146
	Dumgesol1tot5	1.237	.648	.195	1.910	.058
	Dumgesol6tot20	.052	.639	.007	0.81	.936

Uit tabel 14 kan tevens worden afgeleid dat er, onder constanthouding van alle onafhankelijke variabelen, geen significant effect te vinden is van de overige persoonlijkheidsschalen namelijk Extraversie ($p = .731 > 0.05$), Openheid ($p = .862 > 0.05$), Altruïsme ($p = .552 > 0.05$) en Consciëntieusheid ($p = .789 > 0.05$). Verder is er, onder constanthouding van alle onafhankelijke variabelen, ook geen impact van de overige dummies van de variabele 'werkloosheidsduur'. Ook is er geen impact van andere socio-demografische gegevens op de beleving van werkloosheid. (Dit blijkt uit de significantiescores van de variabelen leeftijd ($p = .414 > 0.05$), geslacht ($p = .356 > 0.05$), taalvaardigheid Nederlands ($p = .373 > 0.05$), taalvaardigheid Engels ($p = .648 > 0.05$) en statuut ($p = .401 > 0.05$). Van de socio-demografische gegevens hebben ook de dummies van de variabelen 'opleidingsniveau' en 'aantal maal gesolliciteerd sinds de laatste job' geen impact op de beleving van werkloosheid. Voor de variabele opleidingsniveau blijkt dit uit de p-waarden van dummie lager onderwijs ($p = .818 > 0.05$), dummie lager secundair onderwijs ($p = .940 > 0.05$), dummie hoger secundair onderwijs ($p = .647 > 0.05$) en dummie bachelor ($p = .751 > 0.05$). Voor de variabele 'aantal maal gesolliciteerd sinds laatste job' blijkt het uit de p-waarden van dummie nooit gesolliciteerd ($p = .146 > 0.05$), dummie 1 tot 5 keer gesolliciteerd ($p = .058 > 0.05$) en dummie 6 tot 20 keer gesolliciteerd ($p = .936 > 0.05$).

Een tweede analyse werd uitgevoerd om na te gaan hoe deze drie significante variabelen (neuroticisme, taalvaardigheid Frans en dummie 6 tot 12 maanden werkloosheidsduur) zich tot elkaar verhouden. Hiertoe werd een multiple regressie uitgevoerd waarbij enkel deze drie variabelen in het model gebracht werden.

Tabel 15 geeft de 'Model Summary' output van PASW weer. Hieruit blijkt dat ruim 32% van de variantie in de beleving van werkloosheid verklaard kan worden door deze drie variabelen.

Tabel 15

Verklaarde variantie in de beleving van werkloosheid (enkel de significante variabelen)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.570 ^a	.325	.315	2.574

a. Predictors: (Constant), taalvaardigheid: Frans, dum6tot12mnd, Neuroticisme

Tabel 16 is een weergave van de variantie-analyse, waaruit kan afgeleid worden of het model significant is. De F-toets levert hier een F-waarde op van 31.611 en een significantie van 0.000. Dit model is dus als geheel significant op het 5% niveau.

Tabel 16

Variantie-analyse - ANOVA^b (enkel de significante variabelen)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	629.339	3	209.780	31.661	.000 ^a
	Residual	1305.298	197	6.626		
	Total	1934.637	200			

a. Predictors: (Constant), taalvaardigheid: Frans, dum6tot12mnd, Neuroticisme

b. Dependent Variable: beleving_wh

Tabel 17 biedt een gedetailleerd overzicht van de regressiecoëfficiënten. Deze regressiecoëfficiënten wijzen erop dat alle drie de variabelen, indien ze enkel met elkaar gecombineerd worden, nog steeds significant zijn op een 95% betrouwbaarheidsniveau. Neuroticisme heeft een significantie van .000, de dummie van de werkloosheidsduur heeft sig. .001 en taalvaardigheid Frans ten slotte heeft sig. 0.10.

Tabel 17

Regressiecoëfficiënten (afhankelijke variabele: beleving_wh)(enkel significante variabelen)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	20.970	.889		23.586	.000
	Neuroticisme	-.207	.024	-.503	-8.487	.000
	Dum6tot12mnd	-1.698	.499	-.200	-3.401	.001
	Taalvaardigheid FR	-.499	.192	-.155	-2.597	.010

Het grootste effect op de beleving van werkloosheid onder constanthouding van overige onafhankelijke variabelen, komt door neuroticisme met een β van $-.503$. Dit betekent dat een toename van de Z-waarde van de schaal Neuroticisme met 1 punt een daling betekent van de beleving van werkloosheid met een halve Z-waarde. De samenhang tussen de beleving van werkloosheid en Neuroticisme is dus negatief.

Daarna volgt het effect van de dummie van 6 tot 12 maanden werkloosheidsduur met $\beta = -.200$. Het effect van deze dummie betekent dat de groep NWWZ die tussen 6 en 12 maanden werkloos zijn, lager scoren op de beleving van werkloosheid in vergelijking met de groepen die minder dan 1 maand, 1 tot 6 maanden of langer dan 1 jaar werkloos zijn.

Het laagste effect op de beleving van werkloosheid is dat van taalvaardigheid Frans met een β van $-.155$. Alvorens over te gaan tot interpretatie van deze gestandaardiseerde coëfficiënt β dient een belangrijke opmerking gemaakt te worden. Het is zo dat de vragenlijst zo is opgesteld dat hoe hoger de score op taalvaardigheid Frans is, hoe slechter de taalvaardigheid eigenlijk is. De β van $-.155$ betekent dus dat een NWWZ met een betere kennis Frans, een positievere beleving van werkloosheid aangeeft.

Tot zover de bespreking van de resultaten. In het volgende onderdeel wordt dieper ingegaan op opmerkelijke en belangrijke resultaten, wordt de link gelegd met de literatuur en wordt gezocht naar mogelijke oorzaken.

4. DISCUSSIE

Dit onderzoek had als doel een mogelijk verband te vinden tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid enerzijds en tussen de beleving van werkloosheid en andere socio-demografische gegevens anderzijds. Dit met als doel bij te dragen aan de hulpverlening naar werklozen toe. Er bestaan wel degelijk verschillen tussen hoe elke werkloze zijn werkloosheid beleeft. Het kan zinvol zijn om bij de hulpverlening allereerst stil te staan bij deze beleving, zodat een re-integratie in de arbeidsmarkt vlotter kan verlopen.

Eerst worden hier de belangrijkste onderzoeksresultaten besproken en daarna worden enkele bemerkingen bij het onderzoek gegeven.

4.1 Bespreking onderzoeksresultaten

Alvorens de onderzoeksvragen te beantwoorden, worden opvallende resultaten uit de oppervlakteanalyse besproken.

4.1.1 Opvallendheden uit oppervlakteanalyse

Bij de oppervlakteanalyse kan worden opgemerkt dat alle gebruikte schalen in het onderzoek een hoge betrouwbaarheid hebben. Tevens zijn ze allemaal zo goed als normaal verdeeld in onze steekproef.

Bij de analyse van de schaal 'beleving van werkloosheid' kwam het meest opvallend naar boven dat een groot deel van de werklozen zich niet voldoende gesteund voelt door de maatschappij. Nochtans kwam er volgens de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (n.d.) in de loop der jaren een brede waaier van uiteenlopende maatregelen tot stand om de werkloosheid te bestrijden en de werkgelegenheid in België een nieuwe dynamiek te bezorgen.

Ook viel het hierbij op dat slechts een zeer klein deel van de deelnemers aangeeft niet gemotiveerd te zijn om te solliciteren. Deze tendens zou te wijten kunnen zijn aan sociaal wenselijk antwoorden. Deze sociale wenselijkheid betekent dat de respondenten in hun antwoorden beïnvloed worden door wat ze denken dat algemeen aanvaard is en dat de interviewer een goed antwoord vindt (Swanborn,

2005). Het is sowieso al moeilijk om aanvaard te worden met de status van werkloze, als je dan ook nog zegt dat je eigenlijk niet gemotiveerd bent om te solliciteren lijkt het allemaal nog minder aanvaardbaar. Na betrouwbaarheidsanalyse is dit item weggelaten voor de schaalberekening.

Deze bevindingen kunnen aanleiding geven tot bijkomend onderzoek. Het zou bijvoorbeeld nuttig kunnen zijn te achterhalen hoe het komt dat een groot deel van de werklozen zich niet voldoende gesteund voelt door de maatschappij, terwijl de maatschappij toch maatregelen tracht te nemen.

4.1.2 Beantwoorden onderzoeksvragen

Hieronder wordt een korte bespreking gegeven van de onderzoeksresultaten die leiden tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen en het bevestigen of verwerpen van de hypothesen. Er wordt gestart met het verband tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid, waarna het verband tussen de beleving van werkloosheid en andere socio-demografische gegevens aan bod komt.

4.1.2.1 *Beleving van werkloosheid VS persoonlijkheid*

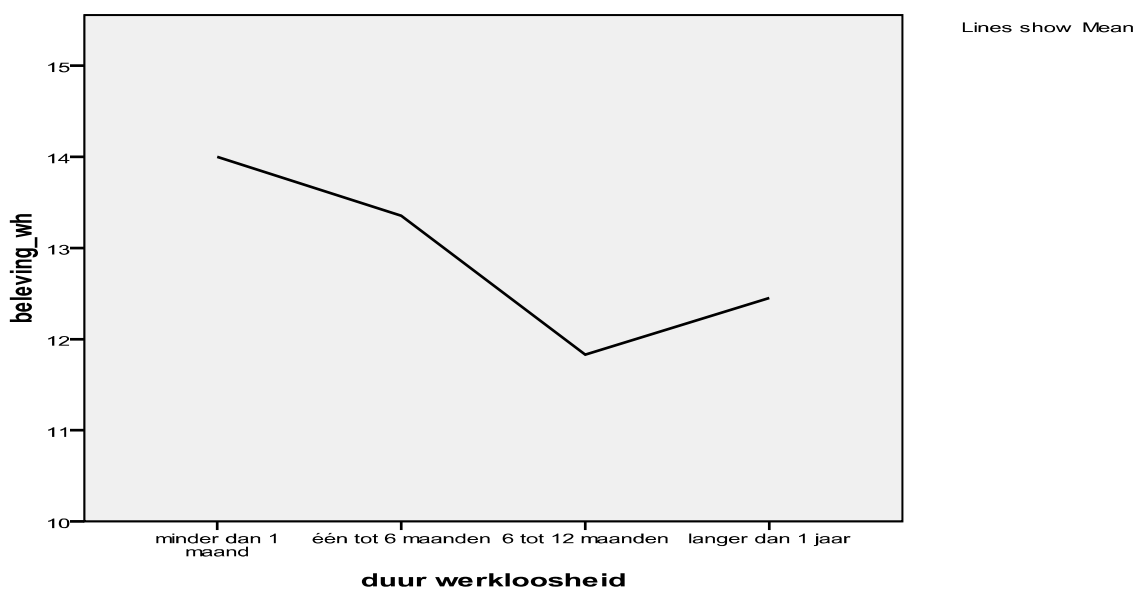
De eerste onderzoeksvraag luidde: 'Bestaat er een verband tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid?'. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er, onder constanthouding van andere variabelen, een verband bestaat tussen de beleving van werkloosheid en de schaal Neuroticisme. Meer specifiek leidt een hogere score op Neuroticisme tot een lagere score op de beleving van werkloosheid. Hoekstra et al. (2007) gaven in de definitie van Neuroticisme aan dat een hoge score op deze schaal wijst op een geneigdheid tot onwelbevinden en het minder goed in staat zijn om met frustraties en stress om te gaan. Ook Schaufeli (1989) stelde al dat individuen met een hoger zelfwaarde gevoel en emotioneel stabiele personen minder problemen ondervinden met hun werkloosheid. De negatieve samenhang tussen de beleving van werkloosheid en Neuroticisme is plausibel. De hypothese die stelt dat er een verband bestaat tussen de beleving van werkloosheid en persoonlijkheid kan dus bevestigd worden voor slechts één domein van persoonlijkheid, namelijk Neuroticisme.

4.1.2.2 *Beleving van werkloosheid VS socio-demografische gegevens*

De tweede onderzoeksvraag was: 'Bestaat er een verband tussen de beleving van werkloosheid en andere socio-demografische gegevens?'.

De eerste hypothese stelde dat er een verband is tussen de beleving van werkloosheid en de werkloosheidsduur. Deze hypothese kan bevestigd worden daar een verband werd gevonden tussen de beleving van werkloosheid en 6 tot 12 maanden werkloosheidsduur. De deelnemers die 6 tot 12 maanden werkloos waren, hebben een beleving van werkloosheid die significant lager is dan die van de overige respondenten. Concreet betekent dit dat werklozen met een werkloosheidsduur die korter is dan 6 maanden of langer is dan 12 maanden, een positievere beleving hebben van hun werkloosheid dan werklozen met een werkloosheidsduur van 6 tot 12 maanden. De relatie tussen de duur van de werkloosheid en de beleving van de werkloosheid is dus niet lineair. Figuur 11 brengt dit niet lineaire verband in kaart.

Figuur 11: Verband werkloosheidsduur en beleving van werkloosheid

Deze resultaten met betrekking tot de eerste hypothese kunnen gelinkt worden aan de fasentheorie van werkloosheid. Zoals reeds gezegd gaat deze theorie ervan uit dat een werkloze gedurende zijn werkloosheid verschillende fasen in psychische gesteldheid doorloopt (Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998). De groep deelnemers uit het onderzoek die 6 tot 12 maanden werkloos zijn, zouden volgens deze theorie geplaatst kunnen worden in de omschrijving van Eisenberg en Lazarsfeld (1938) van de fase van 'terugtrekking' of in de fase van 'depressie en terugtrekking' van Hayes en Nutman (1981, zie Hoff & Jehoel-Gijsbers, 1998).

Als tweede hypothese werd gesteld dat de beleving van werkloosheid negatiever is bij mannen dan bij vrouwen. Deze hypothese kan in dit onderzoek niet bevestigd worden, er werd immers geen significante invloed van geslacht op de beleving van werkloosheid gevonden. Dat er in het verleden wel verbanden tussen geslacht en de beleving van werkloosheid gevonden werden en nu niet kan verklaard worden door een verschuiving in rollen. Vroeger bleef de vrouw vaak thuis als huismoeder en vond iedereen dat oké, terwijl de man ging werken om zijn gezin te onderhouden. Tegenwoordig gaat de vrouw ook meer en meer werken en levert ze haar bijdrage bij het gezinsbudget. Lievens (2008) noemt deze tendens 'Dual careers' of 'tweecarrièregesinnen'.

De derde hypothese stelde een verband tussen de beleving van werkloosheid en leeftijd. In de regressieanalyse van dit onderzoek werd geen significante (lineaire) invloed gevonden van leeftijd op beleving van werkloosheid. Dit sluit niet uit dat er een verband bestaat, maar dan is het verband niet lineair.

Ten vierde werd als hypothese gesteld dat bedienden een positievere beleving hebben van werkloosheid dan arbeiders. Ook deze hypothese moest in dit onderzoek verworpen worden.

De vijfde, en laatste hypothese stelde dat lagergeschoolden een negatievere beleving hebben van werkloosheid dan hogergeschoolden. Er werden geen significante verbanden gevonden tussen de beleving van werkloosheid en de dummies van opleidingsniveau. Dit leidt ertoe dat deze laatste hypothese ook verworpen kan worden.

Er bleek in het onderzoek wel nog een verband te zijn waarover geen hypothese gesteld werd. Er werd namelijk een positief verband gevonden tussen de beleving van werkloosheid en taalvaardigheid Frans. Het verband vindt plaats in die zin dat deelnemers met een betere kennis van Frans, een hogere score behalen op de beleving van werkloosheid. Het is opvallend dat er een verband gevonden wordt met taalvaardigheid Frans en niet met de taalvaardigheid van Nederlands en Engels of met opleidingsniveau.

Voor de verklaring van dit gevonden verband kan inspiratie gehaald worden uit de verklaringen van De Witte (1994) met betrekking tot het verband tussen de beleving van werkloosheid en opleidingsniveau dat bleek uit vorig onderzoek. Het zou immers kunnen dat werklozen met een betere taalvaardigheid Frans een betere intellectuele ontwikkeling hebben. Als uit vorig onderzoek volgens De Witte (1994) blijkt dat lagergeschoolden de financiële achteruitgang bij werkloosheid als problematischer beschouwen en dat lagergeschoolden ook in sterkere mate op arbeid betrokken zijn, zou dat ook zo kunnen zijn bij werklozen met een slechtere taalvaardigheid Frans. Tevens is het mogelijk dat werklozen met een betere taalvaardigheid Frans, indien deze ook een betere intellectuele ontwikkeling hebben, betere coping mechanismen hebben en meerdere escape mogelijkheden. Hierdoor gaan ze andere terreinen opzoeken die dan op hun beurt leiden tot het dalen van de slechtere gevoelens. Ten slotte lijkt het plausibel dat werklozen met een slechtere taalvaardigheid Frans hun kansen op de arbeidsmarkt lager inschatten, waardoor ze mogelijk ook een slechtere beleving gaan hebben van de werkloosheid. Dit verband geeft aanleiding tot verder onderzoek.

4.2 Beperkingen

Bij dit onderzoek kan als voornaamste beperking aangegeven worden dat de deelnemers gevonden werden aan de hand van een gemakkelijkssteekproef. De steekproef is dus mogelijk niet representatief ten opzichte van de gehele populatie niet-werkende werkzoekenden. Dit impliceert dat de onderzoeksresultaten enkel exploratief bekeken mogen worden. Tevens leidt deze beperking ertoe dat de resultaten van dit onderzoek een basis kunnen vormen voor verder onderzoek.

Een tweede beperking bestaat eruit dat in verband met de relatie tussen leeftijd en de beleving van werkloosheid volgens deze multiële regressieanalyse enkel kon nagegaan worden of er een lineair verband bestaat. In de literatuur geeft De Witte (1986, 1988, zie De Witte 1994) aan dat het verband echter niet lineair zou zijn, dit kon aan de hand van deze analyse dus niet nagegaan worden.

Een laatste beperking zou kunnen toegewezen worden aan het feit dat het deel van de vragenlijst naar de beleving van werkloosheid slechts zes stellingen omvatte, waarvan er dan, bij de verwerking, nog eens twee werden weggelaten om de betrouwbaarheid te verhogen. De beperking in omvang van dit deel had als reden dat de vragenlijst anders te lang zou worden, wat een drempel voor de werkzoekenden had kunnen betekenen. Hoewel het beperken in lengte dus ook voordelen heeft, brengt het ook een belangrijk nadeel met zich mee: slechts een beperkt aantal aspecten werden bevraagd.

4.3 Slotwoord

Tot slot wordt er gehoopt met dit onderzoek aangetoond te hebben dat er inter-individuele verschillen bestaan in de beleving van de werkloosheid en dat deze verschillen hun oorsprong vinden in de persoonlijkheid van de werkloze. Dit alles pleit voor een meer individueel georiënteerde aanpak van de werkloze.

Het gevonden niet-lineaire verband tussen de beleving van werkloosheid en de werkloosheidsduur, kan implicaties betekenen voor deze individueel georiënteerde aanpak. Het is in eerste instantie belangrijk dat men werklozen met een werkloosheidsduur van minder dan zes maanden intensief begeleid en ondersteunt, zodat het dalen van de beleving van de werkloosheid beperkt wordt en de werkloze zijn motivatie minder snel verliest.

LITERATUURLIJST

- Artazcoz, L., Benach, J., Borrell, C., & Cortès, I. (2004). Unemployment and mental health: understanding the interactions among gender, family roles, and social class. *American Journal of public health*, 94(1), 82-88.
- De Pelsmacker, P., & Van Kenhove, P. (2006). *Marktonderzoek: Methoden en toepassingen* (2de editie). Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- De Vocht, A. (2009). *Basishandboek SPSS 17 voor windows*. Utrecht: Bijleveld Press.
- De Witte, H. (1993). Gevolgen van langdurige werkloosheid voor het psychisch welzijn: Overzicht van de onderzoeksliteratuur. *Psychologica Belgica*, 33(1), 1-35.
- De Witte, H. (1994). ('t Is geen) leven zonder werk: Een overzicht van recente literatuur over de psychische gevolgen van werkloosheid. *WelzijnsGids*, afl. 12, 1-23.
- De Witte, H. (2003). Hoe ongezond zijn werkloosheid en jobonzekerheid? Over de gevolgen van werkloosheid en jobonzekerheid voor het welzijn: Empirische toets op basis van de Europese Waardenstudie. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 33(1), 7-21.
- De Witte, H. (2006). Onzeker over de toekomst van je baan: een groeiend maatschappelijk fenomeen. Peilen naar oorzaken, gevolgen en oplossingen. In: Raymaekers, B. & Van Riel, G. (Eds.). *Weten in woorden en daden. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*. Leuven: Universitaire Pers.
- De Witte, H., & Hooge, J. (1995). Een vergelijking van typologieën van kort-en langdurig werklozen: Wetenschappelijke en beleidsmatige implicaties. In: van der Hallen, P. (red.). (1995). *De arbeidsmarktonderzoeksdag 1995: Verslagboek*. Dossier nr.12. Leuven: Steunpunt.
- Eisenberg, P., & Lazarsfeld, P. F. (1938) The psychological effects of unemployment. *Bulletin*, 35(6), 358-390.

- Evers, A., van Vliet-Mulder, J. C., & Groot, C. J. (2000). *Documentatie van test en testresearch in Nederland: Deel II Testresearch*. Assen: Van Gorcum.
- Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. (n.d.). Federale maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid. Geraadpleegd 19 februari, 2010, van http://www.meta.fgov.be/detailA_Z.aspx?id=1092
- Hettema, P. J. (2002). *Persoonlijkheid van top tot teen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Hoekstra, H. A., Ormel, J., & de Fruyt, F. (2007). *NEO-PI-R en NEO-FFI persoonlijkheidsvragenlijsten: Handleiding*. Amsterdam: Hogrefe.
- Hoff, S., & Jehoel-Gijsbers, G. (1998). *Een bestaan zonder baan*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Hooge, J., & De Witte, H. (1996). *De teruggetrokkenen: verdwenen van de arbeidsmarkt? Opvolging en diepere analyse van het type 'teruggetrokkenen' onder de werkzoekende*. Leuven: Hoger Instituut Voor de Arbeid.
- Jobat (2009). *Redactioneel onderzoek: Angst om je job te verliezen*. Geraadpleegd 17 februari, 2010, van http://www.jobat.be/lib/pdf/R_08_Onderzoek_Jobat_Angst-om-job-te-verliezen_05122009.pdf
- Lafosse, C. (2006). *Persoonlijkheidspsychologie*. Leuven: Acco.
- Lagrou, L. (1983). Beleving van werkloosheid. *Welzijnszids*, 18, 1-13.
- Lagrou, L. (1997). De zin van arbeid en werk. In Raymaekers, B., & Van De Putte, A. (red.), *Nieuwe inzichten voor een samenleving in verandering. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*. Leuven: Universitaire Pers.
- Lievens, F. (2008). *Handboek Human Resource Management: Back to Basics* (3de druk). Leuven: LannooCampus.

- Schaufeli, W. (1989). Werkloosheid en psychische gezondheid bij hoger opgeleiden. *De Psycholoog*, 24(4), 173-180.
- Swanborn, P. G. (2005). *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek* (7de editie). Amsterdam: Boom.
- Valkeneers, G., & Vanhoomissen, T. (2009). *Inleiding in de statistiek voor de gedragswetenschappen: Met ondersteuning van PASW*. Leuven: Acco.
- Van Dale (2006). *Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (14^e editie). Geraadpleegd 25 november, 2009, van <http://vandale.lessius.eu>
- Van Peet, A. A., Van den Wittenboer, G. L., & Hox, J. J. (2004). *Toegepaste statistiek: Beschrijvende technieken* (2de druk). Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2010a). *Evolutie van de werkloosheid in Vlaanderen*. Geraadpleegd 4 februari, 2010, van <http://vdab.be/trends/notendopnwwzcom.shtml>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2010b). Arbeidsmarkt Vraag en Aanbod Statistieken. *Basisstatistieken werkloosheid*. Geraadpleegd 29 januari, 2010, van <http://arvastat.vdab.be/nwwz/index2.htm>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (n.d.). Arbeidsmarkt Vraag en Aanbod Statistieken. *Niet-werkende werkzoekenden (NWWZ)*. Geraadpleegd 25 november, 2009, van <http://arvastat.vdab.be/nwwz/indexhelp.htm>
- Vloeberghs, D. (2009). *Human Resource Management: Fundamenten en perspectieven: Op weg naar de intelligente organisatie* (6de druk). Leuven: LannooCampus.

Voeten, J. M., & Van den Bercken, J. H. (2003). *Lineaire regressieanalyse: Introductie op meervoudige regressie en verwante procedures. Een handboek voor onderzoekers in de gedragswetenschappen en de sociale wetenschappen*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

BIJLAGEN

Overzicht

Bijlage I: Vragenlijst

Bijlage II: Samenstelling persoonlijkheidsschalen

BIJLAGE I: Vragenlijst

Antwerpen, november 2009

Mogen we uw aandacht voor het volgende.

Wij doen een onderzoek naar de beleving van werkloosheid.

Het doel hiervan is om in de toekomst niet-werkende werkzoekenden nog gericht te kunnen begeleiden bij hun zoektocht naar een passende job.

U kan, als lid van de doelgroep, uw steentje bijdragen om ons te helpen bij het realiseren van dit doel! Wij zijn geïnteresseerd in UW mening!

Deze enquête is volledig anoniem, dit wil zeggen dat de gegevens naamloos verwerkt worden en in geen geval doorgegeven worden aan bepaalde instanties. We zouden u dan ook willen vragen om de vragen zo eerlijk mogelijk in te vullen, alleen zo krijgen wij een correct beeld.

Dank bij voorbaat.

Kim Peelman

Guido Valkeneers

marktonderzoekers

DEEL 1

Hieronder volgen enkele uitspraken. Omcirkel telkens het antwoord dat het best jouw mening weergeeft betreffende de uitspraak.

Omcirkel slechts één mogelijkheid bij elke uitspraak en beantwoord alle uitspraken.

Wilt u een antwoord veranderen, maak dan uw eerste keuze ongeldig door hierdoor een groot en duidelijk kruis te zetten en omcirkel alsnog uw juiste keuze.

1 = helemaal oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = helemaal eens

1. Ik ben gemotiveerd om te solliciteren.	1	2	3	4	5
2. Ondanks mijn werkloosheid, houd ik er de moed in.	1	2	3	4	5
3. Gedurende mijn werkloosheid krijg ik te kampen met gevoelens van wanhoop.	1	2	3	4	5
4. Ik ben doorheen mijn zoektocht naar werk ontmoedigd geraakt.	1	2	3	4	5
5. Ik heb me met de werkloosheid verzoend.	1	2	3	4	5
6. Ik heb het gevoel dat ik voldoende gesteund word door de maatschappij.	1	2	3	4	5

DEEL 2

Hieronder volgen enkele uitspraken. Omcirkel telkens het antwoord dat het best jouw mening weergeeft betreffende de uitspraak.

Omcirkel slechts één mogelijkheid bij elke uitspraak en beantwoord alle uitspraken.

Wilt u een antwoord veranderen, maak dan uw eerste keuze ongeldig door hierdoor een groot en duidelijk kruis te zetten en omcirkel alsnog uw juiste keuze.

1 = helemaal oneens

2 = oneens

3 = neutraal

4 = eens

5 = helemaal eens

1. Ik ben geen topper.	1	2	3	4	5
2. Ik houd ervan veel mensen om me heen te hebben.	1	2	3	4	5
3. Ik hou er niet van mijn tijd te verdoen met dagdromen.	1	2	3	4	5
4. Ik probeer hoffelijk te zijn tegen iedereen die ik ontmoet.	1	2	3	4	5
5. Ik houd mijn spullen netjes en schoon.	1	2	3	4	5
6. Ik voel me vaak de mindere van anderen.	1	2	3	4	5
7. Ik lach gemakkelijk.	1	2	3	4	5
8. Als ik eenmaal de goede manier om iets te doen gevonden heb, dan blijf ik daarbij.	1	2	3	4	5
9. Ik verzeil vaak in meningsverschillen met mijn familie en collega's.	1	2	3	4	5
10. Ik kan mijzelf vrij goed oppeppen om dingen op tijd af te krijgen.	1	2	3	4	5
11. Wanneer ik onder grote spanning sta, heb ik soms het gevoel dat ik er aan onderdoor ga.	1	2	3	4	5
12. Ik zie mezelf niet echt als een vrolijk en opgewekt persoon.	1	2	3	4	5

13. Ik ben geïntrigeerd door de patronen die ik vind in de kunst en de natuur.	1	2	3	4	5
14. Sommige mensen vinden mij zelfzuchtig en egoïstisch.	1	2	3	4	5
15. Ik ben niet erg systematisch.	1	2	3	4	5
16. Ik voel me zelden eenzaam of triest.	1	2	3	4	5
17. Ik vind het echt leuk om met mensen te praten.	1	2	3	4	5
18. Ik vind dat leerlingen alleen maar in verwarring worden gebracht door ze te laten luisteren naar sprekers met afwijkende ideeën.	1	2	3	4	5
19. Ik werk liever met anderen samen dan met ze te wedijveren.	1	2	3	4	5
20. Ik probeer alle aan mij opgedragen taken gewetensvol uit te voeren.	1	2	3	4	5
21. Ik voel me vaak gespannen en zenuwachtig.	1	2	3	4	5
22. Ik ben graag daar waar wat te beleven valt.	1	2	3	4	5
23. Poëzie doet mij weinig tot niets.	1	2	3	4	5
24. Ik ben vaak cynisch en sceptisch over de bedoelingen van anderen.	1	2	3	4	5
25. Ik heb duidelijke doelen voor ogen en werk daar op een systematische manier naartoe.	1	2	3	4	5
26. Soms voel ik me volkomen waardeloos.	1	2	3	4	5
27. Ik geef er meestal de voorkeur aan om dingen alleen te doen.	1	2	3	4	5
28. Ik probeer vaak nieuwe en buitenlandse gerechten.	1	2	3	4	5
29. Ik denk dat de meeste mensen je zullen gebruiken als je ze de kans geeft.	1	2	3	4	5
30. Ik verknoei veel tijd voordat ik echt aan het werk ga.	1	2	3	4	5
31. Ik voel me zelden angstig of zorgelijk.	1	2	3	4	5
32. Ik voel me vaak alsof ik barst van de energie.	1	2	3	4	5
33. Ik merk zelden de stemmingen of gevoelens op, die verschillende omgevingen oproepen.	1	2	3	4	5

34. De meeste mensen die ik ken mogen mij graag.	1	2	3	4	5
35. Ik werk hard om mijn doelen te bereiken.	1	2	3	4	5
36. Ik word vaak kwaad om de manier waarop mensen me behandelen.	1	2	3	4	5
37. Ik ben een vrolijk en levendig iemand.	1	2	3	4	5
38. Ik vind dat we beslissingen in morele zaken van onze religieuze leiders mogen verwachten.	1	2	3	4	5
39. Sommige mensen vinden mij koel en berekenend.	1	2	3	4	5
40. Als ik iets beloof, kan men erop rekenen dat ik die belofte nakom.	1	2	3	4	5
41. Wanneer dingen mis gaan, raak ik maar al te vaak ontmoedigd en heb ik zin om het op te geven.	1	2	3	4	5
42. Ik ben geen vrolijke optimist.	1	2	3	4	5
43. Wanneer ik een gedicht lees of naar een kunstwerk kijk, voel ik soms een koude rilling of een golf van opwinding.	1	2	3	4	5
44. Ik ben zakelijk en onsentimenteel in mijn opvattingen.	1	2	3	4	5
45. Soms ben ik niet zo betrouwbaar als ik zou moeten zijn.	1	2	3	4	5
46. Ik ben zelden verdrietig of depressief.	1	2	3	4	5
47. Ik heb een jachtig leven.	1	2	3	4	5
48. Ik ben niet erg geïnteresseerd in het speculeren over het wezen van het universum of van de mens.	1	2	3	4	5
49. Over het algemeen probeer ik attent en zorgzaam te zijn.	1	2	3	4	5
50. Ik ben een productief mens die een klus altijd voor elkaar krijgt.	1	2	3	4	5
51. Ik voel me vaak hulpeloos en wil dan graag dat iemand anders mijn problemen oplost.	1	2	3	4	5
52. Ik ben een heel actief persoon.	1	2	3	4	5
53. Ik heb een breed scala aan intellectuele interesses.	1	2	3	4	5
54. Als ik mensen niet mag, laat ik dat ook merken.	1	2	3	4	5
55. Het lijkt mij maar niet te lukken om de dingen goed op orde te hebben.	1	2	3	4	5
56. Soms schaam ik me zo dat ik wel door de grond wil zakken.	1	2	3	4	5
57. Ik ga liever mijn eigen gang dan dat ik leiding geef aan anderen.	1	2	3	4	5
58. Ik heb vaak plezier in het spelen met theorieën of abstracte ideeën.	1	2	3	4	5
59. Als het nodig is ben ik bereid om mensen te manipuleren om te krijgen wat ik wil.	1	2	3	4	5
60. Ik streef ernaar uit te blinken in alles wat ik doe.	1	2	3	4	5

PERSONALIA

- Leeftijd:
- Geslacht: Man Vrouw
- Hoogst genoten opleiding: Lager onderwijs
 Lager secundair onderwijs
 Hoger secundair onderwijs
 Bachelor
 Master
- Talen: - Nederlands: Zeer goed Goed Matig Zwak
- Frans: Zeer goed Goed Matig Zwak
- Engels: Zeer goed Goed Matig Zwak
- U zoekt voornamelijk werk als: arbeider bediende
- Hoelang bent u werkloos? Minder dan 1 maand
 1 tot 6 maanden
 6 tot 12 maanden
 Langer dan 1 jaar
- Wanneer heeft u laatst een job uitgevoerd die langer dan 3 maanden duurde?
 Nooit
 Minder dan 1 maand geleden
 1 tot 6 maanden geleden
 6 tot 12 maanden geleden
 Langer dan 1 jaar geleden
- Hoeveel maal heeft u reeds gesolliciteerd sinds uw laatste job?
 Nooit
 1 tot 5 keer
 6 tot 20 keer
 Meer dan 20 keer

Naam van de student:.....

BIJLAGE II: Samenstelling persoonlijkheidsschalen

Hieronder wordt een overzicht gegeven van welke items werden opgeteld per schaal. De items die voor het optellen gehercodeerd werden staan cursief.

Neuroticisme

1. *Ik ben geen tobber.*
6. Ik voel me vaak de mindere van anderen.
11. Wanneer ik onder grote spanning sta, heb ik soms het gevoel dat ik er aan onderdoor ga.
16. *Ik voel me zelden eenzaam of triest.*
21. Ik voel me vaak gespannen en zenuwachtig.
26. Soms voel ik me volkomen waardeloos.
31. *Ik voel me zelden angstig of zorgelijk.*
36. Ik word vaak kwaad om de manier waarop mensen me behandelen.
41. Wanneer dingen mis gaan, raak ik maar al te vaak ontmoedigd en heb ik zin om het op te geven.
46. *Ik ben zelden verdrietig of depressief.*
51. Ik voel me vaak hulpeloos en wil dan graag dat iemand anders mijn problemen oplost.
56. Soms schaam ik me zo dat ik wel door de grond wil zakken.

Extraversie

2. Ik houd ervan veel mensen om me heen te hebben.
7. Ik lach gemakkelijk.
12. *Ik zie mezelf niet echt als een vrolijk en opgewekt persoon.*
17. Ik vind het echt leuk om met mensen te praten.
22. Ik ben graag daar waar wat te beleven valt.
27. *Ik geef er meestal de voorkeur aan om dingen alleen te doen.*
32. Ik voel me vaak alsof ik barst van de energie.
37. Ik ben een vrolijk en levendig iemand.
42. *Ik ben geen vrolijke optimist.*
47. Ik heb een jachtig leven.
52. Ik ben een heel actief persoon.
57. *Ik ga liever mijn eigen gang dan dat ik leiding geef aan anderen.*

Openheid

3. *Ik hou er niet van mijn tijd te verdoen met dagdromen.*
8. *Als ik eenmaal de goede manier om iets te doen gevonden heb, dan blijf ik daarbij.*
13. Ik ben geïntrigeerd door de patronen die ik vind in de kunst en de natuur.
18. *Ik vind dat leerlingen alleen maar in verwarring worden gebracht door ze te laten luisteren naar sprekers met afwijkende ideeën.*
23. *Poëzie doet mij weinig tot niets.*
28. Ik probeer vaak nieuwe en buitenlandse gerechten.
33. *Ik merk zelden de stemmingen of gevoelens op, die verschillende omgevingen oproepen.*
38. *Ik vind dat we beslissingen in morele zaken van onze religieuze leiders mogen verwachten.*
43. Wanneer ik een gedicht lees of naar een kunstwerk kijk, voel ik soms een koude rilling of een golf van opwinding.
48. *Ik ben niet erg geïnteresseerd in het speculeren over het wezen van het universum of van de mens.*
53. Ik heb een breed scala aan intellectuele interesses.
58. Ik heb vaak plezier in het spelen met theorieën of abstracte ideeën.

Altruïsme

4. Ik probeer hoffelijk te zijn tegen iedereen die ik ontmoet.
9. *Ik verzeil vaak in meningsverschillen met mijn familie en collega's.*
14. *Sommige mensen vinden mij zelfzuchtig en egoïstisch.*
19. Ik werk liever met anderen samen dan met ze te wedijveren.
24. *Ik ben vaak cynisch en sceptisch over de bedoelingen van anderen.*
29. *Ik denk dat de meeste mensen je zullen gebruiken als je ze de kans geeft.*
34. De meeste mensen die ik ken mogen mij graag.
39. *Sommige mensen vinden mij koel en berekenend.*
44. *Ik ben zakelijk en onsentimenteel in mijn opvattingen.*
49. Over het algemeen probeer ik attent en zorgzaam te zijn.
54. *Als ik mensen niet mag, laat ik dat ook merken.*
59. *Als het nodig is ben ik bereid om mensen te manipuleren om te krijgen wat ik wil.*

Consciëntieusheid

- 5. Ik houd mijn spullen netjes en schoon.
- 10. Ik kan mijzelf vrij goed oppeppen om dingen op tijd af te krijgen.
- 15. *Ik ben niet erg systematisch.*
- 20. Ik probeer alle aan mij opgedragen taken gewetensvol uit te voeren.
- 25. Ik heb duidelijke doelen voor ogen en werk daar op een systematische manier naartoe.
- 30. *Ik verknoei veel tijd voordat ik echt aan het werk ga.*
- 35. Ik werk hard om mijn doelen te bereiken.
- 40. Als ik iets beloof, kan men erop rekenen dat ik die belofte nakom.
- 45. *Soms ben ik niet zo betrouwbaar als ik zou moeten zijn.*
- 50. Ik ben een productief mens die een klus altijd voor elkaar krijgt.
- 55. *Het lijkt mij maar niet te lukken om de dingen goed op orde te hebben.*
- 60. Ik streef ernaar uit te blinken in alles wat ik doe.